

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ

1. По силата на чл. 396, ал. 7 от НПК на военните съдилища са подсъдни и делата за престъпления, в осъществяването на които са участвали и граждански лица. Тази норма е приложима и когато не се касае до разследване за съучастие между военнослужещи и граждански олице, а до независимо съпричиняване от тях при непредпазливи престъпления.

Съгласно чл. 203, ал. 3 от НПК, при промяна в компетентността на разследващите органи извършените действия по разследването и други процесуални действия запазват процесуалната си стойност. Тази норма е приложима и за военните разследващи органи на основание чл. 411 от НПК.

Чл. 396, ал. 7 от НПК

Чл. 203, ал. 3 от НПК

Чл. 411 от НПК

Решение № 105 от 25.05.2018 г. по нак. дело № 272/2018 г., I н. о., докладчик съдия Павлина Панова, председател на Наказателна колегия

Основният аргумент в жалбата и допълненията към нея се основава на тезата, че в настоящото производство по недопустим начин са били използвани доказателствени средства и доказателства, събрани в хода на друго наказателно производство, водено срещу оправдания Р. Е. Д. /частен обвинител/ по това дело. Всъщност, липсата на произнасяне на предходния въззивен състав по въпроса за допустимостта за прилагане на този процесуален механизъм, е бил основният аргумент на друг състав на Върховния касационен състав да постанови отменителното решение №

118/12.09.2017 г. и да върне делото срещу подс. С. Н. Б. за ново разглеждане на Военно-апелативния съд. В постановеното решение № 50/11.12.2017 г. на този съд, предмет на сегашната проверка, съдебният състав е мотивирал позицията си за допустимост на доказателствените средства, събрани в хода на досъдебното производство, водено срещу Д., позовавайки се на разпоредбите на чл. 203 ал. 3 и чл. 406 /отм./ от НПК /стр. 5, 11 и 12 от решението/. Макар и лаконична, аргументацията на въззивния съд се възприема и от настоящия.

Видно от процесуалния развой на производството, за пътно-транспортното произшествие, станало на 29.07.2012 г., от което е пострадала майката на водача Д., впоследствие починала, е било образувано ДП № 288/2012 г. по описа на РУП – гр. А. с първото действие по разследването /оглед на местопроизшествие/. Производството се е водило срещу „виновното лице“ за ПТП, без да се посочва името на това лице /л. 17, т. I на ДП/. На същата дата /29.07.2012 г./ разследващият полицай е изпратила писмо до Военна полиция – гр. В. /л. 130, т. I/ с уведомление за започнатото разследване, съдържащо подробна информация за участниците в произшествието, от които единият е военнослужещ, а именно – настоящият подсъдим С. Б. Независимо от това уведомяване, не са били предприети действия от страна на военна полиция или военните разследващи органи и производството е продължило само спрямо цивилното лице С. Д., приключило с оправдателна присъда, влязла в сила на 14.06.2014 г. Посочената хронология сочи на това, че процесуалният проблем по настоящото дело е заложен още на досъдебното производство и то с първите действия по разследването. Било е известно както на цивилните органи по разследването, така и на военна полиция, че в пътния инцидент, в резултат на който е причинен съставомерен резултат, са участвали две превозни средства, едното от които е управлявано от военнослужещ. За правилното установяване на обективната истина е било необходимо разследването да се води едновременно срещу двамата водачи – Д. и Б. Това е било и задължително предвид нормата на чл. 396, ал. 7 от НПК,

съгласно която на военните съдилища са подсъдни и делата за престъпления, в осъществяването на които са участвали и граждански лица. Тази норма е била приложима, независимо, че в случая не би се касаело до разследване за съучастие между военнослужещ и гражданско лице, а до независимо съпричиняване от тях при непредпазливи престъпления. Като не са приложили правилно процесуалния закон, двата разследващи органа по двете досъдебни производство са се поставили в обективна невъзможност да извършат едновременно пълноценно разследване, с което са затруднили всеки следващ етап от разследването и от съдебните производства по делото. Въпреки това, няма спор, че съгласно чл. 203, ал. 3 от НПК, при промяна в компетентността на разследващите органи извършените действия по разследването и други процесуални действия запазват процесуалната си стойност. Тази норма е приложима и за военните разследващи органи на основание чл. 411 от НПК. Затова, когато те са получили на 03.07.2014 г. материалите от разследването по ДП № 288/2012 г. и приключилото съдебно производство, водено срещу оправдания гражданин Д. /л. 14, т. I ДП/, изпратено им от прокурор при Окръжна прокуратура – В., те са „приложили“ същите към образуваното ДП № 98-СЛ-ХІ-9, водено срещу военнослужещия С. Б. Не е било необходимо действията по разследването, извършени по ДП № 288/2012 г., да бъдат „приемани“ от военния разследващ орган, тъй като след изменение на чл. 203, ал. 3 от НПК /ДВ, бр.32/2010 г./ такова не се е изисквало. Следователно, следва да се приеме, че след приключването на съдебното производство срещу гражданското лице Д. разследването по делото е продължило срещу военнослужещия Б., водено от компетентния разследващ орган – военен следовател, независимо, че това разследване е било времево разкъсано от воденото срещу гражданското лице Д. съдебно производство. Получаването на самостоятелен номер на разследването срещу Б. - ДП № 98-СЛ-ХІ-9, не означава, че разследването е „друго“, тъй като този номер е само административна индикация за разследването, което вече се води от друг компетентен да разследва орган с оглед качеството на дееца. Същото би се получило и ако навреме /веднага след като е бил уведомена военна полиция на

29.07.2012 г./ делото е било изпратено на компетентния военен разследващ орган. Водещото в тази процесуална ситуация е, че както разследването от граждански, така и от военен разследващ орган, се е извършвало за един и същ пътен инцидент, в който участие имат двамата водачи Д. /гражданско лице/ и Б. /военнослужещ/. След като произшествието е едно и при осъществяването му не би могло изначално да се изключи и двамата водачи – участници в реализирането му, да са съпричинили независимо един от друг неговия резултат, то е безспорно, че всички действия по разследването му, особено тези, които са неотложни /оглед на произшествие/, са относими към престъпното поведение и на двамата водачи. На такъв ранен етап от разследването, при който нито е известно субективното качество на участниците в ПТП, нито кой от тях би могъл да носи отговорност за него, определянето на материалната компетентност на разследващия орган е невъзможна. Ето защо, в конкретния случай не качеството на разследващия орган, а законосъобразното извършване на процесуалните действия е условие за тяхната валидност и за гарантиране на правото на защита участниците в наказателния процес /в т.см. Решение № 139/26.03.2013 г. – I н.о./. Соченото от защитата Решение № 477/2002 -III н.о. е неприложимо към конкретната процесуална ситуация, доколкото то е постановено при друг процесуален закон и би било приложимо при друга редакция на нормата на чл. 203, ал. 3 от НПК, която обаче е била отменена към 2010 г. Поради тези съображения настоящият състав на ВКС намира, че изводите на Военно-апелативния съд за процесуална годност на извършените процесуални действия по разследването в рамките на ДП № 288/2012 г. за нуждите на разследването по ДП № 98-СЛ-ХІ-9, водено срещу военнослужещия Б., са законосъобразни, тъй като почиват на нормите на НПК. С оглед на това са неоснователни възраженията на защитата на подс. Б., че военните съдилища са се позовали на негодни доказателствени средства, които са били събрани в рамките на друго наказателно производство, както и че такива доказателствени средства са използвани от вещите лица, изготвили автотехническите експертизи по делото. При условие, че не се сочат пороци при извършването на действията

по разследването по ДП № 288/12 г. на РУП – А., то събраните в неговия ход доказателствени средства и доказателства законосъобразно са били използвани в продължилото след това разследване по ДП № 98-СЛ-ХІ-9 и по съдебните производства пред военните съдилища.

2.ВКС е задължен да дава отговор на възражения по допълнение към протест и/или жалба, подадени извън обсъжданите срокове, ако те се отнасят до отразено в депозираните в срок протест и/или жалба касационно основание. Последното е допустимо да бъде изведено с оглед съдържателния план на съответния процесуален документ. С изтичане на срока е преклудирана възможността атакуващата страна да ангажира доводи, на които да очаква отговор, по незаявиени с касационните протест и/или жалба касационни основания

Чл. 348, ал. 1 от НПК

Чл. 350, ал. 1 от НПК

Чл. 351, ал. 1 и ал. 4 от НПК

Решение № 64 от 29.03.2018 г. по нак. дело № 127/2018 г-, II н. о., докладчик съдия Теодора Стамболова

Преди да вземе отношение по доводите, които е легитимирана на обсъжда, върховната съдебна инстанция по наказателни дела се счита задължена да посочи определени обстоятелства, относими към обхвата на нейното произнасяне.

Първо, както този съд нееднократно е заявявал в своите съдебни актове, процесуалният закон е ясен относно това какво следва да бъде съдържанието на сезиращите ВКС процесуални документи. Разпоредбата на чл. 351, ал. 1 НПК предписва съдържанието на касационните протест и/или жалба. Видно от същата, трябва да е изписано в какво се състои касационното основание /те са три и са визирани в нормата на чл. 348, ал. 1 НПК/ и данните, които го подкрепят, а в този аспект и какво искане се отправя-според правомощията на ВКС, прогласени в разпоредбата на чл. 354 НПК.

И първостепенният, и второстепенният съд са съдилища по фактите и правото. Затова възраженията, които е допустимо да се отправят до тях, съществено се различават от отправимите пред ВКС, доколкото е възможно да касаят въпроси по съществуващото на доказателствения материал и неговата интерпретация, рефлектиращи върху установяване на дължимата фактология, а оттам и върху приложението на материалното право. В подкрепа на казаното може да бъде цитиран текстът на чл. 320, ал. 1 НПК, отнасящ се до съдържанието на протеста и жалбата до втората инстанция- посочват се неизяснените обстоятелства и доказателствата, които следва да се съберат и проверят от въззивния съд. За разлика от пределите на въззивната проверка, отнасящи се по силата на чл. 314 НПК изцяло за правилността на атакуваната присъда, независимо от посочените от страните основания и независимо от подадените жалби, касационната инстанция ревизира присъдата или решението само в обжалваната част- чл. 347, ал. 1 НПК /по отношение на необжалвалите лица има уредба, но тя не интересува настоящото дело/. При това го прави по съображения, подкрепящи оплаквания по релевираните касационни основания.

Второ, все предвид обсъжданото в принципен план и генералната постановка, че върховната съдебна юрисдикция по наказателни дела е инстанция по правото, необосноваността на атакувания пред нея съдебен акт не е касационно основание, което е видно от разпоредбата на чл. 348 НПК /нормата на чл. 354, ал. 5, изр. 2 е изключение, неотнормирано към настоящия

спор/. Поради тази причина тя не е задължена да обмисля никакви наведени пред нея възражения, обуславящи оплаквания за необоснованост, макар и формално да са подведени под касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 2 НПК.

Трето, както вече бе отразено, разпоредбата на чл. 351, ал. 1 НПК указва в протеста и/или жалбата да бъде отразено касационното основание, чието присъствие се претендира. Именно тези процесуални документи, за да бъдат допуснати до разглеждане с оглед визираното в тях касационно основание /не е задължително да са трите такива/, следва да бъдат подадени в предвидените в разпоредбата на чл. 350, ал. 1 и 2 НПК процесуални срокове- при постановена въззивна присъда- в петнадесетдневен срок от обявяването ѝ /чл. 350, ал. 1 вр. чл. 319, ал. 1 НПК/ и при постановено решение-в петнадесетдневен срок от обявяването му по реда на чл. 340, ал. 2 НПК.

Същевременно, по силата на нормата на чл. 351, ал. 4 НПК, пред касационната инстанция могат да бъдат депозирани допълнение към протеста и/или жалбата и възражение срещу подадени такива. Поне що се касае до допълнението, смисълът на използвания от законодателя термин навежда на извод, че е допустимо изготвяне и представяне на такова и извън срока по чл. 350, ал. 1 и 2 НПК, като съображенията по него ДОПЪЛВАТ ангажиран вече касационен повод, а не повдигат доводи по нововъведен такъв, неспоменат в протеста и/или жалбата. Ако пък то /допълнението/ тъй или инак е подадено в срока по чл. 350, ал. 1 и 2 НПК, само по себе си се приравнява на протест и/или жалба и допуска развиване на нови, неспоменати първоначално касационни основания. Тъй като процесуалният закон не прави никаква разлика, казаното се отнася както за постановена въззивна присъда, така и за въззивно решение.

Тези принципни размисли, подчинени на анализ на процесуалния закон, дават повод ВКС да заключи, че е задължен да дава отговор на възражения по допълнение към протест и/или жалба, подадени извън обсъжданите срокове, ако те се отнасят до отразено в депозираните в срок протест и/или жалба

касационно основание. Последното е допустимо да бъде изведено с оглед съдържателния план на съответния процесуален документ. Но следва да се заключи, че с изтичане на срока е преклудирана възможността атакуващата страна да ангажира доводи, на които да очаква отговор, по незаявени с касационните протест и/или жалба касационни основания.

С оглед пълнота на разсъжденията трябва да се посочи, че изключение представлява констатирано наличие на съществени процесуални нарушения от категорията на абсолютните, за които върховната съдебна инстанция по наказателни дела следи и служебно, доколкото нейното произнасяне има за предмет валиден съдебен акт.

3.Престъпният състав единствено „стандартизира“, задава модела на съответния вид престъпна дейност, като сам по себе си не осигурява база за постигане на индивидуална справедливост. Функция на съда е да прецени не само дали фактически извършеното съответства на признаците от конкретен престъпен състав, но и дали носи обществена опасност и дали тя съответства на онова ниво на обществена опасност, което законодателят е имал предвид, въвеждайки съответния престъпен състав.

Чл. 216, ал. 1 от НК

Чл. 9, ал. 2 от НК

Решение № 85 от 11.05.2018 г. по нак. дело № 297/2018 г., III н. о., докладчик съдия Милена Панева

Касационното производство е образувано по жалба на защитника на подсъдимия Х. К. Ц. срещу присъда № 279 от 14.11.2017 г. на Софийския градски съд-Наказателно отделение, XVI-ти въззивен състав, постановена по ВНОХД № 4314/2017 г.

Настоящият състав, след като обсъди доводите на страните и извърши проверка на оспорения съдебен акт в рамките на правомощията си по чл. 347 НПК, установи следното:

С присъда от 09.11.2015 г. на Софийския районен съд-Наказателно отделение, 97-ми състав, постановена по НОХД № 15060/2013 г., подсъдимият Х. К. Ц. е признат за невиновен в това на 05.05.2013 г. в гр. София, в съучастие като съизвършител с неустановени по делото лица противозаконно да е повредил чужда движима вещ – товарен автомобил „Опел“, м. „Корса“ с рег. № [номер], собствен на [фирма] ЕООД, като общата стойност на повредата възлиза на 304 лв., поради което и на осн. чл. 304 НПК е оправдан по обвинението по чл. 216, ал. 1 НК.

По подаден от прокурор при Софийската районна прокуратура протест срещу така постановената присъда е било образувано ВНОХД № 4314/2017 г. по описа на Софийския градски съд-Наказателно отделение XVI-ти въззивен състав. Производството по това дело е приключило с оспорената понастоящем по касационен ред въззивна присъда, с която присъдата на СРС е отменена и подсъдимият е признат за виновен по повдигнатото му обвинение по чл. 216, ал. 1 НК, като при условията на чл. 54 НК му е наложено наказание от шест месеца лишаване от свобода, изпълнението на което е отложено на осн. чл. 66, ал. 1 НК за срок от три години.

Касационната жалба срещу тази присъда е основателна, макар и не по всички, изложени в нея съображения.

Основателно е възражението, че осъждането на подсъдимия по чл. 216, ал. 1 НК е извършено в нарушение на материалния закон. Въззивният съд е подходил изключително формално, като механично е квалифицирал деянието

на Ц. като престъпление, икономисвайки старание да изведе и аналитично да осмисли обстоятелствата, значими за преценката на обективната негова съставомерност и субективните му характеристики. Правните изводи на този съд са сведени до общия извод, че от подсъдимият „е осъществил от обективна и субективна страна признаците от състава на престъплението по чл. 216, ал. 1 вр. чл. 20, ал. 2 НК“. Подобно третиране на инкриминираната проява е дисбалансирано от гледище на принципа за справедливостта, тъй като престъпният състав единствено „стандартизира“, задава модела на съответния вид престъпна дейност, като сам по себе си не осигурява база за постигане на индивидуална справедливост. Функция на съда е да прецени не само дали фактически извършеното съответства на признаците от конкретен престъпен състав, но и дали носи обществена опасност и дали тя съответства на онова ниво на обществена опасност, което законодателят е имал предвид, въвеждайки съответния престъпен състав. Тази функция в случая не е удовлетворително изпълнена, доколкото не е съобразена конкретната тежест на деянието, не са взети предвид индивидуалните негови особености, специфичното съчетание на обективните и субективните негови свойства, определящи нивото на противоречие между него и интересите на обществото.

Преценката за обществената опасност е всякога комплексна. В случая, с оглед на възведеното обвинение, тя следва да обхване обстоятелства, като вида на засегнатото имущество и неговата стойност; характера и степента на нанесените повреди и размера на паричния еквивалент на труда и материалите за отстраняването им; личността на дееца; подбудите за извършване на посегателството. Според обвинението, с деянието на подсъдимия е бил повреден лек автомобил „Опел“, м. „Корса“, като повредите се изразяват в счупване на стъклата на двете странични огледала; подбитост върху предния капак в лявата му част; подбитост върху предна дясна греда до вратата; подбитост върху заден десен панел над задното дясно стъкло и изкривяване на задния десен панел в долната му част. Доколкото за съставомерността на деянието по чл. 216, ал. 1 НК е нужно повреждането да е довело до негодност

на повредената вещ, свързана с временна или частична невъзможност тя да се ползва съобразно с предназначението ѝ, такъв характер в случая очевидно може да се признае на счупването на стъклата на двете странични огледала, които са част от оборудването на автомобила, осигуряващо безопасност при движението, но не и на единичните подбитости (3 на брой) по автомобила и на изкривяването на задния десен панел. От друга страна, паричната стойност на ремонта за отстраняването на повредите е определена по експертен път на 304 лева, от които 24 лева – за смяна на стъклата на двете странични огледала. Тези стойности са под минималната работна заплата за страната за 2013 г., определена с ПМС № 250/11.10.2012 г. – 310 лева. Този факт, както и характера на повредите и степента, в която те са засегнали възможността за ползване на автомобила правят нереални измеренията, които са придадени с въззивната присъда на обществената опасност на деянието.

Мащабът на вредите обаче не е единственият значим фактор за обществената опасност на извършеното. Налице са и ред други обективни и субективни обстоятелства с влияние върху социалната тежест и укоримостта на инкриминираното деяние. Едно от тези обстоятелства е личностната характеристика на подсъдимия, формирана от установените по делото факти, като чистото негово съдебно минало, образование, добрата негова социална и професионална интеграция, отговорното и грижовно отношение към близките му. Фактът, че след деянието е изпълнил моралния и правния си дълг да възстанови причинените с деянието вреди, превеждайки по сметка на собственика на процесния автомобил сумата, на която е оценено поправянето на повредите по него, свидетелства за това, че той е осмислил ценностно поведението си и е поел отговорността за последиците от него.

Начинът, по който е бил генериран процеса по вземане на решение за извършване на деянието и причините, поради които се е стигнало до извършването му също имат своето място при преценката на обществената опасност на проявата. Преди всичко касае се не за предварително планиран акт, а за инцидентно взето решение, провокирано от поведението на

управлявания процесния автомобил свидетел С., което е съдържало целево насочена действена тенденция по отношение на възрастната и болна майка на подсъдимия. На „набезите“ на С. 76-годишната и страдаща от редица хронични и сериозни по тежест заболявания В. Ц. е реагирала емоционално, като на стресиращ я факт. Поведението на свидетеля е предизвиквало у нея напрежение, тревожност, възприемала го е като социално и морално неприемливо спрямо себе си и е споделила притесненията си със сина си. Всичко това не само грубо е засегнало естествената емоционална връзка между син и родител. То е провокирало понятни притеснения у подсъдимия за начина, по който подобно въздействие, като упражненото от С. над майка му би могло да се отрази на здравето ѝ, а и на сигурността ѝ. Поредното посещение на С. в процесния ден е изиграло ролята на ситуационен стимул за него да последва свидетеля с автомобила си и настигайки колата му, да реагира с агресия в желанието си да отстрани източника на психологически тормоз над своята майка и да я защити срещу бъдещо травмиращо я въздействие. Именно това е изиграло в случая определяща и направляваща действията на подсъдимия роля, а не специфични характеристики на личността му, като „ниско правно съзнание и незначитане на установения в страната правов ред“, каквито е открил в поведението му въззивният съд. Касае се за шаблонна фразеология, лишена от конкретно, подчинено на данните по делото съдържание.

Преценката на инкриминираното деяние от гледище на изложените обстоятелства налага безспорна очевидност на незначителното ниво на обществена негова опасност, като го превръща в неутрален за наказателното право акт. Налице е класически случай на малозначително деяние по смисъла на чл. 9, ал. 2 НК, предопределящ касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 1 НПК. Поради което искането за отмяна на въззивната присъда и за оправдаване на подсъдимия следва да се уважи.

II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА И ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИИ

4.Тълкувателно решение № 1/2015 от 10.07.2018 г. по тълкувателно дело № 1/2015 г. по описа на ОСГТК, докладчици съдиите Емануела Балевска и Костадинка Недкова

Тълкувателното дело е образувано на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ с разпореждане от 14.10.2014 год. на Председателя на ВКС по предложение на Омбудсмана на Република България, допълнено с разпореждане от 12.10.2015 год. с основание чл. 292 ГПК, за постановяване на тълкувателно решение във връзка със следните правни въпроси, противоречиво разрешавани от съдилищата:

1. Допустимо ли е насочване на изпълнението върху движима вещ, предмет на особен залог, срещу трето лице, придобило вещта след вписването на договора за особен залог, и има ли то положението на залогодател по смисъла на чл. 13, ал. 1 ЗОЗ (редакция до ЗИД ЗОЗ, ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.), ако разпореждането с вещта не е вписано по неговата партида?
2. Оригинерен или деривативен способ на придобиване на собственост върху имота е продажбата на недвижим имот като част от заложено по реда на ЗОЗ (редакция до ЗИД ЗОЗ, ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.), търговско предприятие и съответно дали с извършване на проданта по реда на ЗОЗ се погасяват наложени възбрани и / или вписани ипотечи върху имота?
3. След извършване на публична продан на недвижим имот, подлежат ли на заличаване възбраните, вписани върху имота преди началото на публичната продан?

Общото събрание на Гражданската и Търговска колегии, за да се произнесе по така поставените въпроси, съобрази:

По поставения първи въпрос:

Залогът се погасява, когато третото лице придобие права върху заложеното имущество, по сделка, извършена от залогодателя в кръга на обикновената му дейност по занятие - чл. 7 ЗОЗ (в редакцията до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.) или ако е извън този кръг, но е извършена със съгласието на кредитора - чл. 8, ал. 2, т. 2 ЗОЗ (в редакцията до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.).

Противоречивата практика на съдилищата обхваща единствено хипотезата, при която разпоредителната сделка е извън обикновената дейност по занятие на залогодателя и за нея няма съгласие на зложния кредитор в редакцията на ЗОЗ до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год. Спорно е, дали зложното право е противопоставимо на приобретателите на зложната движима вещь (първи и последващи), ако прехвърлянията са след вписване на зложата само по партида на залогодателя - страна по договора за особен залог, без откриване и вписване по партиди на приобретателите (първи и последващи). Неоднозначно се разрешава и въпросът, дали ако третото лице - приобретател има положението на залогодател по см. на чл. 13, ал. 1 ЗОЗ (в посочената редакция на закона), но прехвърлянето на вещьта не е вписано по неговата партида в Централния регистър на особените зложии (ЦРОС), е допустимо изпълнение срещу зложната вещь по реда на ЗОЗ (в редакцията до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.). Тук противоречието в практиката е ограничено до това, дали по реда на чл. 521 ГПК съдебният изпълнител при осъществяване на мерки на принуда по ЗОЗ (в редакцията до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.) може да изземе вещьта от трето лице, придобило вещьта след вписване на договора за особен залог, когато разпореджването с вещьта не е вписано по неговата партида в ЦРОЗ.

В една част от съдебната практика се застъпва разбирането, че трето лице, придобило движима вещ, предмет на договор за особен залог, след вписване на договора в Централния регистър на особените залози, има положението на залогодател по смисъла на чл. 13, ал. 1 ЗОЗ, ако е придобило вещта от вписан залогодател или ако е знаело към момента на придобиването за учредяването на особения залог върху вещта, въпреки липсата на вписване на залога по партида на праводателя му в ЦРОЗ, но изпълнение по реда на ЗОЗ е недопустимо срещу третото лице - приобретател на заложената вещ.

Според второто становище в практиката, всяко трето лице, придобило движима вещ, предмет на договор за особен залог, след вписване на договора в ЦРОЗ, има положението на залогодател по смисъла на чл. 13, ал. 1 ЗОЗ, независимо дали придобиването на права върху заложеното имущество е вписано по партидата на приобретателя, като е допустимо изпълнение върху заложената вещ по реда на ЗОЗ.

ОСГТК намира за правилно първото разрешение, предвид следните съображения:

Приобретателят придобива правата върху заложеното движимо имущество, обременени със залога, и има положението на залогодател, ако залогът може да му бъде противопоставен - чл. 13, ал. 1 ЗОЗ (в редакцията до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.). Особеният залог върху движима вещ не може да се противопостави на трети лица, ако не е вписан в ЦРОЗ по партидата на залогодателя - чл. 12, ал. 1 ЗОЗ (в редакцията до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.). Противопоставимостта на заложеното право, с което е обременена движимата вещ, на третото лице - приобретател на вещта, е свързана с даване публичност на това право - при реалния залог с предаване на държането на вещта, а при особения залог - чрез вписване на залога в ЦРОЗ по партидата на залогодателя - праводател, тъй като при особения залог предаването на държането на вещта не е част от фактическия му състав.

До приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год., вписването не е елемент от фактическия състав на особения залог; извършва се по персоналната система (партидата се открива по името на залогодателя, а не се води по вещта) и се ползва с оповестително действие само спрямо третите добросъвестни лица относно вписаните обстоятелства. Именно оповестителното действие на вписването стои в основата на противопоставимостта на вписаните обстоятелства на третите добросъвестни лица. Добросъвестно по см. на чл. 30, ал. 1 ЗОЗ е това трето лице, което не знае за подлежащото на вписване обстоятелство преди вписването му.

Субективните предели на действието на вписването в ЦРОЗ обхваща само третите добросъвестни лица и не се разпростира по отношение на третите недобросъвестни лица - лицата, които знаят за подлежащото на вписване обстоятелство, въпреки че то не е вписано. Спрямо последните, с оглед знанието им за залога върху вещта, това подлежащо на вписване обстоятелство е противопоставимо и без да е вписано. Доколкото недобросъвестността (знанието на обстоятелствата) не се предполага, заложният кредитор на основание чл. 154, ал. 1 ГПК носи тежестта за доказването ѝ при редакцията на ЗОЗ до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год.

Предвид изложеното по-горе, когато извън случаите на чл. 7 ЗОЗ или на дадено съгласие от заложния кредитор по чл. 8, ал. 2, т. 2 ЗОЗ в редакцията до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год., трето лице придобива от залогодателя движима вещ, предмет на вписан особен залог, заложното право му се счита известно с оглед чл. 30, ал. 1 ЗОЗ и следователно противопоставимо по чл. 12, ал. 1 ЗОЗ, поради което движимата вещ се придобива обременена със залога и лицето има положението на залогодател, съобразно чл. 13, ал. 1 ЗОЗ (в посочената редакция на закона). В тази хипотеза ирелевантно е дали залогът е вписан и по партидата на третото лице, което придобива вещта, защото противопоставимостта на заложното право спрямо него се преценява към момента на прехвърлянето и произтича

от вписване на обстоятелствата относно залога по партидата на неговия праводател (първоначалния залогодател - страна по договора за залог), по която е могъл да направи справка.

При следващо прехвърляне обаче на заложената вещ от приобретателя без залогът да е вписан по негова партида в ЦРОЗ по чл. 26, ал. 2, т. 4 ЗОЗ (редакцията до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.), заложното право не е противопоставимо на последващия приобретател, ако той е добросъвестен (не знае за залога), тъй като вписванията са по персоналната система и последващият приобретател няма как да узнае, че вещта е обременена със заложно право, доколкото не се води партида по вещта, а партида на праводателя му не е открита. Ако обаче към момента на придобиването последващият приобретател е знаел, че вещта е обременена със залог, т.е. е бил недобросъвестен, същият придобива вещта обременена със заложното право, въпреки липсата на вписване в регистъра, тъй като оповестителният ефект на вписването е само по отношение на третите добросъвестни лица. Доказването на недобросъвестността (на знанието на третото лице, че вещта е обременена със залог) е в тежест на заложния кредитор.

В случаите, когато заложната вещ е придобита от трето лице необременена от заложното право, последицата е, че заложният кредитор не може да се удовлетвори от цената на заложеното имущество, но той има право да се удовлетвори от заместващата облага, съответно от насрещната престация - полученото от залогодателя срещу отчуждаването на заложеното имущество, или от равностойността им, съобразно чл. 10, ал. 1, т. 1- т. 3 ЗОЗ (редакцията до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.).

В случай на неизпълнение на обезпеченото с особен залог задължение заложният кредитор може да пристъпи към изпълнение върху заложеното имущество - чл. 32, ал. 1 ЗОЗ (редакция до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.). В чл. 37 ЗОЗ (редакция до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.) е уредено

правото на зложния кредитор да продаде от свое име и за сметка на залогодателя зложеното имущество след изтичане на две седмици от вписването, че е пристъпил към изпълнение. Последниците от проданта са както при публична продан на движима вещь - купувачът придобива вещьта на оригинерно основание, с оглед препращащата към правилото на чл. 482 ГПК разпоредба на чл. 37, ал. 4 на ЗОЗ, ако залогодателят не е собственик на вещьта. Този ефект на продажбата по реда на ЗОЗ изисква държането на вещьта от зложния кредитор.

За да се изпълни по реда на ЗОЗ (редакция до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.), е необходимо зложният кредитор да впише пристъпване към изпълнение спрямо лицето, собственик към този момент на зложеното имущество и да извести залогодателя за започване на изпълнението. Когато залогодателят не окаже необходимото съдействие за изпълнение върху зложеното имущество или за запазването му, зложният кредитор въз основа на пряко изпълнително основание - извлечение от регистъра за вписано обезпечение и за започване на изпълнението, може да поиска от съдебния изпълнител предаване на зложеното имущество по реда на чл. 521, ал. 1 ГПК, което се отнема принудително и се предава на вискателя - изпълнява се притезание за предаване на движими вещи (т.нар. мерки на принуда). Изпълнителен лист за предаване на вещьта може да се издаде в полза на зложния кредитор срещу вписан в ЦРОЗ залогодател въз основа на издадена заповед за изпълнение по реда на чл. 417, т. 4 ГПК. И в двата случая, изпълнението на притезанието за предаване на вещьта не може да бъде насочено срещу лице, различно от посоченото в изпълнителното основание, тъй като неговите субективни предели не се разпростират върху трети лица - приобретатели на вещьта. Доколкото притезанието, което се изпълнява, е за предаване на движима вещь, съгласно чл. 521, ал. 2 вр. с ал. 1 ГПК, ако движимата вещь не се намира у длъжника, тя не може да се отнеме принудително от трето лице, което я държи, а длъжникът дължи нейната равностойност. Ето защо, както въз

основа на извлечението от регистъра, в което е вписано пристъпване към изпълнение спрямо началния залогодател, така и въз основа на издадена срещу него заповед за изпълнение по чл. 417, т. 4 ГПК и изпълнителен лист за предаване на вещта, съдебният изпълнител не може да проведе изпълнение срещу третото лице - приобретател на вещта и да я изведе от него по реда на чл. 521 ГПК.

По изложените съображения, ОСГТК приема, че:

Трето лице, придобило движима вещ, предмет на договор за особен залог, след вписване на договора в Централния регистър на особените залози, има положението на залогодател по смисъла на чл. 13, ал. 1 ЗОЗ (редакция до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.), ако е придобило вещта от вписан залогодател или ако към момента на придобиването на вещта е знаело за учредения върху нея особен залог, независимо от липсата на вписване на залога по партида на праводателя му в Централния регистър на особените залози. Не е допустимо насочване на изпълнение по реда на ЗОЗ (редакция до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.) върху движима вещ, предмет на особен залог, срещу трето лице - приобретател на тази вещ, което има положението на залогодател по смисъла на чл. 13, ал. 1 ЗОЗ (при посочената редакция на закона), ако разпореждането с вещта не е вписано по неговата партида в Централния регистър на особените залози.

По поставения втори въпрос:

Противоречивите становища на съдилищата са свързани с хипотези, при които предмет на договора за особен залог е търговско предприятие, с активи недвижимо имущество и заложният кредитор е предприел извънсъдебно (частно) удовлетворяване на вземането си по реда на чл. 37, ал. 4 ЗОЗ (редакция до приемането на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.) по отношение на недвижим имот, като част от заложеното по

ЗОЗ имущество на търговското предприятие, както и с въпроса дали, аналогично на хипотезите по чл. 175, ал. 1 ЗЗД, е налице погасителен ефект по отношение на наложени възбрани и/или вписани ипотечи на такъв недвижим имот.

Според едно от приетите в съдебната практика разрешения продажбата на недвижим имот като част от търговско предприятие по реда на ЗОЗ е деривативен способ за придобиване на вещното право, като с извършване на продажбата не се погасяват нито учредените ипотечи, нито наложените възбрани, тъй като продажбата по ЗОЗ няма характера на публична продажба.

Според второто становище на съдебната практика продажбата по реда на ЗОЗ е оригинален способ за придобиване на вещни права по арг. на чл. 482 ГПК, към която препраща разпоредбата на чл. 37, ал. 4 ЗОЗ (редакция до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год. , в сила от 30.12.2016 год.), като се поддържа, че извършването на продажбата по реда на ЗОЗ от заложник кредитор води до погасяване на всички ипотечи, вещни права и възбрани на имота, тъй като продажбата по ЗОЗ от заложник кредитор е своеобразно принудително изпълнение с последици, съпоставими на публичната продажба по ГПК.

Общото събрание на Гражданската и Търговска колегии на ВКС приема за правилно първото становище по следните съображения:

Производството по чл. 32 и сл. ЗОЗ(редакция до ЗИД ЗОЗ, ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.) е специално уредено производство за извънсъдебно удовлетворяване на заложник кредитор, различно от индивидуалното принудително изпълнително производство по ГПК и от универсалното принудително производство по несъстоятелност по ТЗ. С разпоредбата на чл. 32, ал. 1 ЗОЗ, при неизпълнение на обезпеченото вземане, законодателят предоставя на заложник кредитор възможност сам да пристъпи към изпълнение като продаде заложеното имущество, без да въвежда конкретни изисквания към начина, по който следва да бъде извършена

продажбата (време, срокове, субекти) в т. ч. и по отношение определяне на цената на същото.

В ЗОЗ (редакция до ЗИД ЗОЗ, ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.), принципно не е предвидена възможността за налагане на особен залог върху недвижим имот, но с разпоредбите на чл. 4, ал. 1, т. 6 и чл. 21 ЗОЗ (в посочената редакция) е уреден залогът на търговското предприятие, дефинирано от чл. 15 ТЗ като съвкупност от права, задължения и фактически отношения, което без съмнение предполага и възможността да се притежават и вещни права върху недвижими имоти.

Към изискванията за валидност на договора за особен залог на търговско предприятие е предвидена само писмената форма с нотариална заверка на подписите. Изискването, наред с писменото съгласие на търговеца, да е налице и взето решение за учредяване на особен залог по чл. 262п ТЗ, касае сключените договори при действието на новите действащи правила - т.е. след влизане в сила на ЗИД ЗОЗ, приет с ДВ. бр. 105/ 2016 го. в сила от 30.12.2016 год.

Подлежащите на вписване обстоятелства в ЦРОЗ, съгласно чл. 26, ал. 1 ЗОЗ (в редакцията до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ.бр.105/2016 год.), касаещи залог на търговско предприятие се вписват и в търговския регистър по делото на залогодателя - търговец (арг. чл. 21, ал. 2 ЗОЗ), за да бъде договорът за залог на търговско предприятие противопоставим на трети лица, придобиващи права върху активи на заложеното предприятие.

Когато в търговското предприятие, предмет на особен залог са включени вещни права върху недвижим имот, съгласно разпоредбата на чл. 22а ПВп (изм. ДВ. бр. 92/2014 год.) вписването на залога в търговския регистър се нанася по персоналната партида на залогодателя, а когато в залога са посочени като елементи на търговското предприятие вещни права върху недвижими имоти, вписването се нанася и в помощните партиди на имотите. Вписването на актовете относно залог върху търговско предприятие се

извършва по разпореждане на местно компетентния съдия по вписванията, чрез подреждане в книгата по чл. 33, б „д“ на удостоверенията за вписване на залога в търговския регистър, с всички последици на оповестителното действие, които законът придава на съответното вписване.

При неизпълнение на вземане, обезпечено с особен залог на търговско предприятие, зложният кредитор има правото да избере да се удовлетвори от цялото търговско предприятие като съвкупност или от отделните негови елементи, като в последната хипотеза същият е длъжен да посочи точно кои елементи от зложеното предприятие ще продава чрез вписване на предприето пристъпване към изпълнение в регистъра.

Принудителното удовлетворяване на зложния кредитор, включително при удовлетворяване от отделни елементи на зложеното предприятие по реда на ЗОЗ, става чрез продажба на недвижимия имот съгласно правилата на чл. 183 и сл. ЗЗД. Зложният кредитор продава от свое име, за сметка на залогодателя недвижимия имот и има право да получи цената на зложеното имущество до размера на вземането си - арг. чл. 10, ал. 1, т. 1 ЗОЗ (в редакцията до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год.). Договорът за продажба на недвижим имот като двустранна сделка безусловно съставлява деривативен способ за придобиване на вещни права, именно поради което следва да бъде сключен в нотариална форма - чл. 18 ЗЗД, като форма за валидност, гарантираща, съгласно чл. 24 ЗЗД настъпването на вещно- правния ефект със самото сключване на сделката.

Продажбата по реда на ЗОЗ (редакция до ЗИД ЗОЗ, ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.) е съпоставима с продажбата, извършена от синдика при осребряване масата по несъстоятелността при пряко договаряне - чл. 718 ТЗ, в която хипотеза няма съмнение относно деривативния характер на сделката, след като съгласно чл. 718, ал. 4 ТЗ купувачът придобива само правата, притежавани от длъжника в несъстоятелност.

Аргументите на тезата, че продажбата на недвижим имот като елемент от търговско предприятие, предмет на особен залог е оригинален способ за придобиване на вещни права от купувача, се базира на буквалното тълкуване на чл. 37, ал. 4 ЗОЗ (в редакция до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год.), с която аналогично на публичната продан по ГПК на чужда движима вещ се приема, че проданта се стабилизира, въпреки, че залогодателят не е собственик на разпоредената вещ. Тези съображения не биха могли да бъдат възприети, доколкото не може по тълкувателен път да бъде преодоляно законовото изискване за форма за действителност на сделката, с която се прехвърлят вещни права. Императивно формулираното изискване на чл. 18 ЗЗД гарантира настъпване на вещно-правния ефект на продажбата, но само ако заложникът е собственик на разпоредената вещ - недвижимия имот, елемент на търговското предприятие с учреден особен залог. Нормата, към която препраща ЗОЗ, е тази на чл. 482 ГПК. С тази разпоредба публичната продан на движими вещи се дефинира като оригинален способ за придобиване на правото на собственост, тъй като собствеността се придобива независимо от това дали е принадлежала на длъжника. Тази процесуално-правна конструкция почива на материално-правната уредба по чл. 78, ал. 1 ЗС, което правило не може да бъде прилагано по аналогия при разпореденията с недвижим имот. Публичната продан на недвижим имот, съгласно изричната норма на чл. 496 ГПК, не може да се приравни по последици на публичната продан на движимите вещи по редица съображения. Публичната продан на недвижим имот е деривативен способ за придобиване на вещни права, в която насока са дадените задължителни разясненията по т. 2 на ТР № 2 от 26.06.2015 год. по т.д. 2/2013 год. на ОСГТК на ВКС, базирани на принципното разбиране, че купувачът от публична продан придобива собствеността само ако длъжникът е собственик, тъй като никой не може да прехвърли права, които не притежава.

Разпоредбата на чл. 482 ГПК, към която препраща чл. 37, ал. 4 ЗОЗ (в редакция до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр.105/2016 год.), касае само

движими вещи и не може да се приложи за недвижимите имоти при императивната уредба на ГПК относно ефекта на публичната продажба на недвижимите имоти, която еднозначно сочи на деривативния характер на продажбата.

С продажбата на недвижим имот, като елемент на търговско предприятие предмет на особен залог по реда на ЗОЗ, нито учредена ипотека, нито вписаните обезпечителни възбрани се погасяват. Продажбата по ЗОЗ носи всички белези на обикновена, макар и недоброволна продажба, с единствената разлика, че се извършва от заложния кредитор от името на залогодателя - собственик, но за негова сметка. При липсата на по-обстойна законова регламентация по ЗОЗ, извън тази по чл. 40, ал. 1 във вр. с чл. 41 ЗОЗ (в редакция до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год.), а именно, че „присъединени кредитори по право са всички лица, които имат удостоверено в регистъра право върху заложеното имущество“, при продажбата на такова имущество посочените лица участват в разпределение на сумите, като се погасяват само обезпечените права по ЗОЗ със заложеното имущество.

Не може да се приеме, че същите последици може да има и по отношение на наложените ипотеки и възбрани като обезпечение на иска преди вписване на предприето от заложния кредитор пристъпване към изпълнение по реда на ЗОЗ. Същите имат за цел обезпечаване и/или гарантиране удовлетворяване на вземанията на трети лица - кредитори на залогодателя, които нямат учреден особен залог. Законодателят в чл. 32а ЗОЗ, приет с ДВ. бр. 105/2016 год., е уредил конкуренцията между изпълнението по ЗОЗ и изпълнението по ГПК като дава приоритет с оглед времевия момент на вписването по реда на ЗОЗ и общия ред на посочените мерки, определяйки, че започналото принудително изпълнение по ГПК след вписване пристъпване към изпълнение по ЗОЗ не може да е пречка за продължаване на продажбата от кредитора при неизпълнение на задължението, за което е учреден особеният залог.

С новата редакция на чл. 37, ал. 8 ЗОЗ (ДВ. бр.105/2016 год.) изрично е уреден този спорен въпрос в смисъл, че извършената продажба от заложния кредитор погасява само залозите, учредени по реда на този закон, а всички останали обезпечения върху продаденото имущество, както и наложените върху него обезпечителни мерки, се запазват.

С оглед на изложеното, ОСГТК на ВКС приема:

Продажбата на недвижим имот като част (елемент) от заложено по реда на ЗОЗ (в редакция до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год.) търговско предприятие е деривативен придобивен способ.

Вписаните ипотeki и възбрани се запазват.

Погасяват се само залозите, учредени по реда на ЗОЗ.

По поставения трети въпрос:

Според едно от становищата, обусловили искането за тълкувателно решение, се приема, че действието на възбраната е по-широко от това на ипотеката, тъй като възбраната осигурява възможност на кредитора, както да се удовлетвори от възбранения имот, така и го запазва в патримониума на длъжника и ограничава последващите разпоредения, за да се обезпечи изпълнението и на други притезания освен паричните. Нормата на чл. 175, ал. 1 ЗЗД намира приложение само за ипотеките и други вещни тежести, каквато не е възбраната.

Според другото становище, се приема, че отказът на съдията по вписванията да заличи вписана възбрана върху имота след извършване на публична продажба е незаконосъобразен, защото по силата на разпоредбата на чл. 175, ал. 1 ЗЗД с извършването на публичната продажба се погасяват и вписаните ипотeki, а тази норма се прилага и по отношение на вписаните възбрани. Когато възбраната върху един недвижим имот е допусната като обезпечителна мярка, нейното заличаване може да бъде поискано от съдията по вписванията след представяне на съдебен акт по чл. 402 ГПК за отмяна на

обезпечението. Но дори такъв акт да не бъде постановен, възбраната отпада по право от момента, в който е възникнало основанието за това. Когато производството по обезпечения иск приключи с влязло в сила решение, по което бъде издаден изпълнителен лист, а впоследствие възбраненият имот бъде изнесен на публична продажба за събиране вземането на вискателя, висящата обезпечителна мярка е неоправдана, тъй като са възникнали основанията за отмяната и заличаването ѝ, макар това да не е сторено изрично.

ОСГТК на ВКС намира за правилно първото становище по следните съображения:

Възбраната на недвижим имот, наложена като обезпечителна мярка по чл. 397, ал. 1, т. 1 ГПК или наложена в хода на образувано производство по индивидуално принудително изпълнение по чл. 451 ГПК и чл. 452, ал. 2 ГПК, се подчинява на правила, установени в ГПК и ПВп. Касае се до акт от категория на тези, за които по закон е предвидено вписване (чл. 4, б. „г“ ПВп). Наложена от съда или в изпълнението възбрана се вписва въз основа на властнически акт на компетентно длъжностно лице или учреждение и не се погасява. Вписването на възбрана има за цел да се даде гласност на подлежащите на вписване актове по начина, предвиден в ПВп. Вписване, отбелязване и заличаване се допуска само за случаите, които са предвидени изрично в законите или в ПВп.

Възбраната на недвижим имот може да бъде заличена съгласно чл. 31 ПВп с „писмено нареждане на учреждениято или длъжностното лице, което е наложило възбраната или пред което е представена гаранцията или обезпечението“ или „по искане на заинтересования със заявление, към което прилага удостоверение от надлежното учреждение, че вписването може да се заличи“.

Възбраната върху недвижим имот като обезпечителна мярка по чл. 397, ал. 1, т. 1 ГПК е насочена към осигуряване на възможността за последващо провеждане на принудително изпълнение върху конкретен недвижим имот

при успешна искова защита. Тя може да бъде наложена като обезпечение на бъдещ иск или във всяко положение на висящия исков процес до приключване на съдебното дирене във въззивното производство. Като обезпечение на иска възбрана се допуска по всички видове искове - както осъдителни искове за парични вземания, така и по искиви производства, по които ищецът е упражнил правото си на защита на конкретно свое притезателно или потестативно материално право.

Възбраната, наложена в изпълнителното производство по чл. 449, ал. 2 ГПК, има за цел да препятства длъжника при насочено принудително изпълнение по отношение на негов недвижим имот, да извърши действия, с които да осуети или затрудни удовлетворяване вземането на вискателя-кредитор.

И в двете хипотези наложената възбраната има един и същ ефект. Тя цели да запази недвижимите имоти на длъжника в неговия патримониум и осигури ефективната реализация на установеното със сила на пресъдено нещо, изпълнителна сила или конститутивно действие имуществено право на кредитора (вискател), чрез установената от законодателя с разпоредбата на чл. 453 ГПК непротивопоставимост на последвало наложената възбрана разпореждане или учредяването на вещни права, извършени от собственика на имота. С вписване на възбраната последващите разпореждания на длъжника с възбрания имот са непротивопоставими на вискателя и присъединените кредитори. На тях са непротивопоставими и претенциите на трети лица към възбрания имот, ако исковите молби, с които тези претенции са заявени пред съд, подлежат на вписване, но не са вписани преди вписване на възбраната. Поради това действие на възбраната вискателят и присъединените кредитори по чл. 456 ГПК ще могат да се удовлетворят от цената на имота въпреки последващи разпореждания на длъжника и независимо от основателните претенции на трети лица към възбрания имот.

Наложена обезпечителна възбрана не се погасява, нито се отменя след извършване на публичната продажба на възбрания недвижим имот, тъй като

същата брани интереса и на купувача от публичната продан. Въз основа на постановлението за възлагане купувачът придобива всички права върху закупения имот, които длъжникът е притежавал към момента на вписването на възбраната и на него не може да се противопоставят никакви права на трети лица, които са непротивопоставими на вискателя и присъединените кредитори. Купувачът от публичната продан „встъпва” едновременно в правното положение, както на длъжника, като придобива неговите права върху имота, така и в правното положение на кредиторите - в смисъл, че на него е непротивопоставимо всичко, което не може да бъде противопоставено на кредиторите. Вписаната възбрана осигурява по -ранна противопоставимост на правото на собственост на купувача по публичната продан, за времето от датата на вписване на възбраната спрямо лицата, вписали свои актове относно недвижимия имот след този момент, до вписване на постановлението за възлагане.

Възбраната не е вещно право, тя е вещна тежест върху недвижим имот. За разлика от ипотеката, възбраната не дава право на предпочтително удовлетворение, а само обезпечава възможността за ефективна реализация на принудително изпълнение спрямо възбранения недвижим имот. Наложената възбрана гарантира осребряване на недвижимия имот, но не гарантира удовлетворяване на кредитора в пълен обем, тъй като получената от публичната продан сума подлежи на разпределение между всички кредитори на длъжника, чийто имот е възбранен. От момента на вписването на възбраната длъжникът търпи ограничение на правото си да се разпорежда с вещта, като под страх от наказателна отговорност не може да я поврежда, изменя или унищожава. Съгласно чл. 452, ал. 2 ГПК извършените от длъжника разпореждания с възбранен имот са прогласени от законодателя за недействителни спрямо вискателя, който я е наложил. Ефектът на тази недействителност се изразява в предназначението на възбраната като обезпечителна мярка да „пази имота“ в патримониума на длъжника, за да

може по отношение на този имот да се проведе принудително изпълнение въпреки извършеното разпореждане в полза на трето лице.

Действието на вписаната възбрана има по - широк обхват от ипотеката, защото тя осигурява, както възможност кредиторът да се удовлетвори от възбранения имот, фингирайки неговото запазване в патримониума на длъжника, така и ограничава последващи разпореждания, за да се обезпечи изпълнение и на други притезателни права освен парични вземания. Така в т. 7 на ТР № 2 от 26.06.2015 г. по тълк. дело № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС, дадените задължителни разяснения са в смисъл, че ипотеката, вписана след налагането на възбрана върху имота, не може да ѝ бъде противопоставена. Ипотекарният кредитор по вписаната след възбраната ипотека се удовлетворява като хирографарен, ако няма противопоставима специална привилегия. Кредиторът с по-рано вписаната тежест върху имота е с предимство и в този случай възбраната „надделява” над ипотеката.

Запазването на наложената обезпечителна възбрана след публичната продан на недвижим имот (в рамките на проведено принудително изпълнение) цели да обезпечи удовлетворяването на признато изпълняемо субективно материално право на всяко лице, имащо качеството кредитор на длъжника, чийто недвижим имот е под възбрана. Притезанието, с което разполага последният, би могло да има за предмет, както паричен, така и непаричен характер. Когато обезпечителната възбрана охранява интереса на кредитор за удовлетворяване на парично вземане чрез изпълнение върху недвижим имот, правото на кредитора е защитено от разпоредбата на чл. 459, ал. 1 ГПК. При осъществяване на публична продан, обезпеченият с възбрана кредитор е присъединен по право кредитор и принадлежащата му се сума се запазва по сметката на съдебния изпълнител. При непаричните притезания (правото по чл. 19, ал. 3 ЗЗД, чл. 33, ал. 2 ЗС, чл. 87, ал. 3 ЗЗД или по иска по чл. 108 ЗС и др.) вписаната обезпечителна възбрана има за цел да гарантира изпълнението на неудовлетворените кредитори, чиито потестативни права биха се

реализирали в един по-късен момент - с влизане в сила на съдебно решение и настъпване на неговия конститутивен (вещно- правен) ефект.

С т. 5 на ТР № 2 от 26.06.2015 г. по тълк.дело № 2/ 2013 г. на ОСГТК на ВКС се прие, че „всички кредитори, в чиято полза е допуснато обезпечение чрез налагане на заповор или възбрана, се считат присъединени вискатели, когато изпълнението е насочено върху предмета на обезпечението. Без значение е дали заповорът или възбраната са наложени в обезпечителното или в изпълнителното производство“. С оглед дадените разяснения в мотивната част по приложение на чл. 459 ГПК, в смисъл, че разпоредбата урежда правното положение на кредитор, чието вземане все още не е съдебно потвърдено и систематичното й място, следва да се приеме, че притезанията на кредитори, извън тези по паричните вземания, не се обхващат от приложното поле на цитирания текст на закона. Ето защо, вписаната преди публичната продан обезпечителна възбрана от кредитор, обезпечил непарично притезателни права, не подлежи на заличаване.

Вписаната възбрана в изпълнителното производство преди публичната продан също следва да бъде запазена, тъй като тя би имала своята, макар и по-ограничена по обхват, защитна функция дори в хипотеза, когато към момента на публичната продан длъжникът не е собственик на имота, доколкото не може да се изключи възможността същият имот отново да се върне в патримониума на длъжника и по отношение на същия да се проведе нова публична продан.

Наложената възбрана в изпълнението върху недвижим имот постига своя ефект - забрана за длъжника сам да се разпорежда с вещта, като запазва имота в патримониума му до момента на публичната продан, при която имотът е разпореден не от длъжника, а от съдебния изпълнител. Като изключение, при което вписаната възбрана подлежи служебно на заличаване, е изрично уредената с чл. 494 ал. 2 in fine ГПК хипотеза на освобождаване недвижия имот от изпълнение. Без да отпада самото основание за обезпечение, възбраната следва да бъде заличена по искане на съдебния

изпълнител, който е поискал налагането ѝ, като от момента на вписване на заличаването с обратно действие ще се заличат правните последици на тази възбрана, респ. сключените сделки ще могат да се считат за противопоставими на вискателя по изпълнението - арг. от чл. 453, т. 1 ГПК.

Наложените мерки, които обезпечават иска, не се вдигат след като същият бъде уважен, тъй като съдебното решение, с което се уважава искът, „поглъща“ всички наложени обезпечителни мерки, в т.ч. възбраните. Допуснатото обезпечение на иска се отменя не по волята на ищеца, а само доколкото искът е отхвърлен или производството по делото - прекратено.

Съдържанието на правото на кредитора с наложена възбрана за обезпечаване на изпълнението на парично задължение се заключава в това, той да се удовлетвори от цената на възбранения имот по съразмерност според привилегията и наличието на други вземания. Докато правото на кредитора с наложена възбрана не бъде удовлетворено, възбраната не може да бъде вдигната (заличена). Това право се удовлетворява с плащането по влязлото в сила разпределение на постъпленията от публичната продан.

При извършена публична продан възбраната не може да бъде вдигната и след изплащането на сумите по разпределението, тъй като тя брани интереса на купувача от публичната продан. Когато бъде вписано постановлението за възлагане, то не придобива ред от вписването, но от най-ранно вписаната възбрана от кредитор, който е участвал в разпределението, тъй като всички кредитори, вписали по-късно възбрани, се присъединяват и имат равни права с този, който е вписал най-ранната. Дори отделни разпореждания и иски молби да са вписани по-рано от възбраните на последващите кредитори, те са им непротивопоставими, тъй като последващите кредитори са присъединени по право към този с най-ранно вписаната възбрана. Вдигнатата (заличената) възбрана губи своето действие, но действието на останалите незаличени вписвания остава според тяхната поредност. По този начин купувачът от публичната продан, чието постановление за възлагане е вписано последно, би се оказал обвързан от предходните незаличени вписвания, а те може да са

разпореждания на длъжника с възбрани имот или уважени иски по иски молби, вписани след първата възбрана, но преди вписването на постановлението за възлагане. При прекратяване на изпълнителното производство при условията на чл. 433, ал. 1 ГПК (редакция до изм. ДВ. бр.86/2017 год.), в ал. 2 (стара) на цитирания текст законодателят изрично вменява задължението съдебният изпълнител да вдигне служебно възбрани и запори, след влизане в сила на постановлението за прекратяване. Установеното правило не засяга правата, които трети лица са придобили преди влизане в сила на постановлението за прекратяване въз основа на изпълнителните действия, поради което следва да се приеме, че изключва вдигането (заличаването) на възбраната по извършена публична продажба.

Когато производството по обезпечен иск бъде прекратено, било вследствие недопустимост на иска, било поради оттегляне на иска или на отказ от него, наложената възбрана като обезпечителна мярка се явява неоправдана, поради което следва да бъде отменена, защото противозаконно ограничава правната сфера на ответника. В тези случаи отмяната на обезпечителната мярка става по реда на чл. 402 ГПК, а отменената обезпечителна мярка се вдига, след като влезе в сила определението за нейното отменяне.

След влизане в сила на постановлението за възлагане от публична продажба, придобилият собствеността купувач и всеки последващ приобретател на имота може да поиска заличаване на вписаната възбрана по изпълнението, ако не му е противопоставима и не брани права.

За правата на трети лица, договаряли относно възбраненото вещно право, от значение е дали те са придобили правата си след формалното вдигане на обезпечителната мярка, а дали се е осъществило основанието, което налага тя да бъде отменена. Основанието за отмяна на обезпечителната мярка по чл. 402 ГПК действа по право, и то с обратна сила, поради което е без значение кога е било придобито правото на третото лице - дали преди или след възникване на основанието за отмяна на обезпечителната мярка, но това

не означава, че вписаната възбрана отпада по право. Когато производството по обезпечения иск бъде прекратено, обезпеченият ищец няма защитим правен интерес, оправдаващ недействителност на извършеното в полза на третото лице разпореждане, поради което правата на последното върху възбранения имот се запазват.

По изложените съображения ОСГТК на ВКС приема:

Вписаните възбрани по реда на чл. 397, ал. 1, т. 1 ГПК или наложени в производство по индивидуално принудително изпълнение по чл. 451 ГПК и чл. 452, ал. 2 ГПК не се заличават след провеждане на публична продажба на възбранения недвижим имот, освен в изрично предвидените от закона хипотези.

По гореизложените съображения Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд

Р Е Ш И:

1. Трето лице, придобило движима вещ, предмет на договор за особен залог, след вписване на договора в Централния регистър на особените залози, има положението на залогодател по смисъла на чл. 13, ал. 1 ЗОЗ (редакция до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.), ако е придобило вещта от вписан залогодател или ако към момента на придобиването на вещта е знаело за учредения върху нея особен залог, независимо от липсата на вписване на залога по партида на праводателя му в Централния регистър на особените залози. Не е допустимо насочване на изпълнение по реда на ЗОЗ (редакция до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год., в сила от 30.12.2016 год.) върху движима вещ, предмет на особен залог, срещу трето лице - приобретател на тази вещ, което има положението на залогодател по смисъла на чл. 13, ал. 1 ЗОЗ (при посочената редакция на закона), ако

разпореждането с вещта не е вписано по неговата партида в Централния регистър на особените залози.

2. Продажбата на недвижим имот като част (елемент) от заложено по реда на ЗОЗ (в редакция до приемане на ЗИД ЗОЗ с ДВ. бр. 105/2016 год.) търговско предприятие е деривативен придобивен способ.

Вписаните ипотечи и възбрани се запазват.

Погасяват се само залозите, учредени по реда на ЗОЗ.

3. Вписаните възбрани по реда на чл. 397, ал. 1, т. 1 ГПК или наложени в производство по индивидуално принудително изпълнение по чл. 451 ГПК и чл. 452, ал. 2 ГПК не се заличават след провеждане на публична продажба на възбранения недвижим имот, освен в изрично предвидените от закона хипотези.

5.Тълкувателно решение № 5/2015 от 12.07.2018 г. по тълкувателно дело № 5/2015 г. по описа на ОСГТК, докладчици съдиите Татяна Върбанова и Светла Цачева

Делото е образувано с разпореждане на Председателя на Върховния касационен съд на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ за приемане на тълкувателно решение от Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд по въпросите: кои са определенията, с които се дава разрешение по същество на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК и кои от тях подлежат на отмяна по реда на Глава Двадесет и четвърта ГПК?

Искането е основано и на прието на 03.12.2015 г. решение на ОСГТК на ВКС по тълк.дело № 7/2014 г. за образуване на отделна тълкувателна процедура по въпроса кои влезли в сила определения подлежат на отмяна по

реда на чл. 303 ГПК, след произнасяне по въпроса кои определения попадат в обхвата по чл. 274, ал. 3, т. 2, предл. първо от ГПК.

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд, за да се произнесе по поставените въпроси съобрази следното:

I. По въпроса кои са определенията, с които се дава разрешение по същество на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК:

Уредбата кои определения подлежат на обжалване, редът за обжалването им и правилата на функционалната подсъдност е в Глава Двадесет и първа на Гражданския процесуален кодекс, в сила от 01.03.2008 г.

Съгласно чл. 274, ал. 1 ГПК подлежащите на въззивно обжалване определения са преграждащите по-нататъшното развитие на делото и изрично посочените в закона. От инстанционен контрол са изключени определенията по въпроси, които са предоставени на свободната преценка на съда, тъй като нямат отношение към правилността на крайния съдебен акт (за съединяване и разделяне на дела; за продължаване на срок за извършване на съдопроизводствени действия; за провеждане на съдебното заседание при закрити врата и пр. от същия характер), както и определенията, подлежащи на проверка ведно с обжалваното решение. Така, при инстанционния контрол на обжалваното решение се извършва служебна проверка на определенията, имащи отношение към валидността и допустимостта на решението, а при въведено от жалбоподателя оплакване се извършва проверка и на определенията, имащи отношение към правилността му - определение по доклада на делото; определенията по допускане и събиране на доказателства; определения с указания за подлежащите на доказване факти и др., свързани с изводите на съда по съществува на гражданскоправния спор.

В категорията актове по чл. 274, ал.1, т. 1 ГПК попадат всички определения, които временно или окончателно препятстват развитието на производството, независимо дали обжалването им е изрично уредено. Така

подлежи на обжалване определението по чл. 229 ГПК за спиране на производството по делото, без това да е изрично посочено в закона, както и определението, с което се отхвърля искане за увеличение на иск, който не е предявен като частичен; определението, с което е отказано конституиране на главно встъпило лице и пр., в който смисъл и т. 7 и т. 9 от Тълкувателно решение № 1 от 9.12.2013 г. по тълк. д. № 1/2013 г., ОСГТК на ВКС.

В кръга на актовете по чл. 274, ал.1, т. 2 ГПК попадат всички определения извън преграждащите, чието обжалване е изрично посочено в закона. Такива са определенията по чл. 15, ал. 2 ГПК и по чл. 121 ГПК, когато съдът приема делото за разглеждане; по чл. 66, ал. 2 ГПК за отказ за възстановяване на пропуснат срок; по чл. 92, ал.3 ГПК за отказ да бъде отменена наложена от съда глоба и пр. изрично посочени в закона актове.

Съгласно чл. 274, ал. 2 ГПК, функционалната подсъдност при обжалването се определя от това дали определението е постановено за първи път от съда, пред който делото е висящо. Когато определението е първоинстанционно (съдът за първи път се е произнесъл по процесуален въпрос, актът по който подлежи на обжалване), компетентен да се произнесе по жалбата срещу определението е следващият по степен съд. Когато определението е постановено за първи път от районен съд, компетентен съд по жалбата срещу акта е съответният окръжен съд; когато е постановено за първи път от окръжен съд, компетентен по жалбата е съответният апелативен съд; постановеното за първи път от апелативен съд определение подлежи на обжалване пред Върховния касационен съд, а подлежащите на обжалване определения, постановени от състав на Върховния касационен съд подлежат на обжалване пред друг състав на съда - в този смисъл и изменението на чл. 274, ал. 2 ГПК /ДВ, бр. 50 от 2015 г./.

В чл. 274, ал. 3 ГПК е уредбата на касационното обжалване на определенията. Въззивните определения подлежат на обжалване с частна касационна жалба, когато са налице предпоставките по чл. 280, ал. 1 ГПК и чл. 280, ал. 2 ГПК - когато с обжалваното определение съдът се е произнесъл по

материалноправен или процесуалноправен въпрос, който е обусловил решаващия му извод и е решен в противоречие със задължителната практика на Върховния касационен съд и Върховния съд в тълкувателни решения и постановления, както и в противоречие с практиката на Върховния касационен съд, решен е в противоречие с актове на Конституционния съд на Република България или на Съда на Европейския съюз или е от значение за точното прилагане на закона и развитието на правото, както и при очевидната му неправилност. Затова при администрирането на частната касационна жалба се прилагат съответно правилата за обжалване на въззивните решения.

Съгласно чл. 274, ал. 3, т.1 ГПК на касационно обжалване подлежат определенията на въззивните съдилища, с които се оставят без уважение частни жалби срещу определения, преграждащи понататъшното развитие на делото, т.е. определенията, подлежащи на обжалване на основание чл. 274, ал.1, т.1 ГПК.

Съгласно чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК на касационно обжалване подлежат определенията на въззивните съдилища, с които се дава разрешение по съществуващото на други производства или се прегражда тяхното развитие. В трайно установената съдебна практика такива други производства са: въззивно определение, постановено по частна жалба срещу определение на първоинстанционния съд за изменение на решението в частта за разноските; въззивно определение, постановено в производство по жалба срещу отказ за възстановяване на срок на основание чл. 64 ГПК; въззивно определение, постановено в производството по освобождаване от такси и разноски на основание чл. 83, ал. 2 ГПК; въззивно определение, постановено в производство по вписване пред съдията по вписванията /чл. 569, т. 5 ГПК/, както и изрично предвидените в закона, каквито са въззивно определение, постановено в производство по даване на разрешение по чл. 23, ал. 4 от Закона за отнемане в полза на държавата на имущество придобито от престъпна дейност /ЗОПДИППД - отм./, въззивно определение, постановено в производство по обезпечение на бъдещ иск по чл. 23, ал. 2 ЗОПДИППД (отм.),

както и в производство по обезпечение на иска, когато обезпечението е допуснато от въззивен съд - чл. 396, ал.2 ГПК, без изброяването да е изчерпателно.

Всички тези производства са обособени като самостоятелни, независимо дали протичат предварително, успоредно или след исковото производство. Постановените в тези производства актове пораждат собствени правни последици. Макар и в болшинството случаи намиращи се във функционална връзка с основните производства, те имат самостоятелен живот, като се проявяват като тяхна възможна част (производството срещу отказ за възстановяване на срок или за освобождаване от такси и разноски по делото) или се развиват съвсем самостоятелно, каквото е производството по издаване на охранителен акт.

Текстът на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК урежда законодателно част от разрешенията, дадени по тълкувателен път в ТР № 1 от 17.07.2001 г. по тълк. д. № 1 от 2001 г. ОСГТК ВКС, в което бе прието, че подлежат на касационно обжалване определенията по производства, с които се разрешава материалноправен спор, свързан с предмета на съдебното производство. Обща характеристика на тези определения е, че са постановени в производство с обособен предмет, произнасянето по който няма привременен характер и с тях се решава въпросът за основателността на искането. В приложното поле на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК са включени и актове, с които макар и да не се разрешава спор за материално право, се дава или отказва търсената в съответното производство защита. Същевременно, в чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК законодателят е включил в обхвата на касационното обжалване както актове по съществуващото на предмета на производството, така и тези, с които се прегражда развитието му, гарантирайки касационен контрол и по отношение възможността да се упражни законно правото за отговор по съществуващото на искането.

При определяне обхвата на актовете по чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК следва да се отчита и значимостта на въпроса, разрешен в самостоятелно обособеното производство - значимостта на ефекта на приключващия го акт и доколко

невъзможността за обжалване би осуетила следващите стъпки за защита на съответното право. Следва да се отчита и невъзможността да се получи защита и съдействие по друг ред извън съответното производство - обстоятелство, отчетено в ТР № 4/2013г. ОСГТК ВКС относно някои въпроси на заповедното производство, по което заявителят може да предяви правата си и по общия исков ред.

Анализът на така формираната постоянна практика обуславя отговора на поставения пред Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии въпрос: „кои са определенията, с които се дава разрешение по същество на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК“:

Определения, с които се дава разрешение по съществуващото на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, са тези, с които съдът се произнася по молба за защита и съдействие на лично или имуществено право в самостоятелно производство с обособен предмет, което се развива извън или в рамките на иския процес и няма привременен характер.

Така приетите критерии относно определенията по чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК определят разрешенията по формираната противоречива практика, констатирана в искането на председателя на ВКС по чл. 125, във вр. с чл. 124, ал.1, т.1 ЗСВ по отношение на следните актове:

1. въззивно определение, с което е потвърдено определение на първоинстанционен съд в производството по несъстоятелност за недопускане на оздравителен план до разглеждане от събранието на кредиторите (чл. 701 ТЗ);
2. въззивно решение, постановено по жалба срещу решение на първоинстанционен съд по молба за издаване на дубликат от изпълнителен лист (чл. 409 ГПК);

3. въззивно определение, постановено по частна жалба срещу разпореждане на първоинстанционен съд по молба за издаване на изпълнителен лист (чл. 407 ГПК);
4. въззивно определение, постановено по частна жалба срещу първоинстанционно определение за издаване или за отказ да се издаде обратен изпълнителен лист (чл. 245, ал. 3 ГПК);
5. въззивно определение, с което се увеличава цената на иска (чл. 70, ал. 2 ГПК);
6. въззивно определение, постановено по частна жалба срещу определение на първоинстанционен съд, с което се допуска или се отказва предварително изпълнение на решението (чл. 244 ГПК);
7. въззивно определение, с което е потвърдено определение на първоинстанционен съд за теглене на жребий и прекратяване на делбеното производство (чл. 352 ГПК);
8. определение на въззивен съд, с което е потвърден отказ на първоинстанционен съд за издаване на охранителен акт (чл. 538, ал. 2 ГПК);
9. определение на апелативен съд, с което е потвърден отказ на окръжен съд за вписване в регистрите на юридическите лица (чл. 606 ГПК);
10. въззивно определение, с което е потвърден отказ на първоинстанционен съд за връщане на надвзета държавна такса.

Становището на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд по така констатираната противоречива практика е следното:

1. Въззивно определение, с което е потвърдено определение на първоинстанционен съд в производството по несъстоятелност за недопускане на оздравителен план до разглеждане от събранието на кредиторите (чл. 701 ТЗ), като преграждащо развитието на оздравителното производство, подлежи

на касационно обжалване пред Върховния касационен съд по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2, предл. 2 ГПК.

Оздравяването на предприятието на длъжника е сред изрично посочените в чл.607, ал.1 ТЗ цели на производството по несъстоятелност. Насочено е към избягване обявяването на длъжника в несъстоятелност, продължаване на дейността му и удовлетворяване на кредиторите. Производството по оздравяване на предприятието е регламентирано в Глава Четиридесет и четвърта, Част четвърта на Търговския закон. То е относително самостоятелно съдебно производство, в рамките на висящо производство по несъстоятелност, открито с решение по чл. 630, ал. 1 ТЗ. Оздравителното производство има факултативен характер и се развива пред съда по несъстоятелността при предложен план за оздравяване от изчерпателно изброени в чл. 697 ТЗ лица, в срока по чл. 698 ТЗ. За да се открие производство по оздравяване на предприятието, е необходимо съдът по несъстоятелността да допусне предложен план до разглеждане от събранието на кредиторите. В обхвата на осъществяваната от съда по несъстоятелност проверка по чл.701, ал.1 ТЗ се включва преценка за процесуална допустимост и законосъобразност на плана.

Регламентираната от законодателя процедура по допускане на предложен оздравителен план/планове съставлява част от оздравителното производство. В разпоредбата на чл. 701, ал. 3 ТЗ изрично е предвидена обжалваемост само на определението, с което предложеният оздравителен план не е допуснат до разглеждане от събранието на кредиторите.

Изрична регламентация за обжалваемост на актовете на окръжните съдилища, постановени в производството по несъстоятелност, се съдържа в нормите на чл. 613а, ал.1 и ал. 3 ТЗ. Първата група изчерпателно изброени актове, сред които е и определението по чл.701 ТЗ, подлежат на обжалване по общия ред на ГПК. Разпоредбата на чл. 613а, ал.1 ТЗ следва да се тълкува стеснително, във връзка с чл.701, ал. 3 ТЗ, предвиждаща възможност за последващ инстанционен контрол само по отношение на определението за

отхвърляне на молбата, с която е внесен оздравителен план. Втората група актове на съда по несъстоятелността, извън изрично и изчерпателно изброените в чл. 613а, ал. 1 ТЗ, подлежат на обжалване само пред съответния апелативен съд.

По аргумент от чл.701, ал. 3 ТЗ и с оглед извършеното в чл. 613а, ал.1 ТЗ препращане към общия ред за инстанционен контрол, при потвърждаване от въззивния съд на преценката на съда по несъстоятелността за недопустимост или незаконосъобразност на предложен оздравителен план, въззивното определение ще подлежи на касационно обжалване по предвидения в ГПК ред за обжалване на определенията. Този съдебен акт на съответния апелативен съд прегражда по-нататъшното развитие на оздравителното производство. След като производството по оздравяване на предприятието на длъжника няма характер на исково, то и въззивното определение, с което не се допуска плана до разглеждане от събранието на кредиторите, не попада в обхвата на преграждащите по нататъшното развитие на делото определения по чл. 274, ал. 3, т.1 ГПК. Определението за недопускане на предложен оздравителен план прегражда откриването и приключването на оздравителното производство и попада в кръга определения по чл. 274, ал. 3, т. 2, предл. второ ГПК. С това определение не се дава разрешение по същество на друго производство по см. на чл. 274, ал. 3, т. 2, предл.1 ГПК. Актът, с който се дава разрешение по същество на оздравителното производство е решение на съда по чл.705, ал. 2 ТЗ за утвърждаване на приет от събранието на кредиторите план за оздравяване на предприятието, или решение за отказ да се утвърди такъв план.

2. Въззивно решение, постановено по жалба срещу решение на първоинстанционен съд по молба за издаване на дубликат от изпълнителен лист, подлежи на касационно обжалване по общия ред за обжалване на въззивни решения.

Правната уредба на производството за издаване на дубликат от изпълнителен лист според действащия ГПК, макар и съответстваща на

уредбата по отменения ГПК относно предпоставките за инициране на производството и процесуалния ред за разглеждане на молбата, внася промяна в квалификацията на акта, с който съдът се произнася по същество. В разпоредбата на чл. 409 ГПК, актът на съда е наименован решение. По този начин законодателят е зачел исковия характер на производството за издаване на дубликат от изпълнителен лист, имащо за предмет самото изпълняемо право, по което се формира сила на пресъдено нещо.

Предвидената в чл. 409, ал. 4 ГПК процесуална възможност за обжалване на постановеното решение и изричното препращане към „общия ред” означава приложимост на общия режим за обжалване на решенията, постановявани в исковото производство. В тази насока следва да се има предвид не само формалното обозначаване на акта като решение, но и неговата правна същност и произнасянето по изпълняемото право, след разглеждане на противопоставени от длъжника възражения по чл. 409, ал. 3 ГПК. Последните могат да се основават само на погасяващи изпълняемото право обстоятелства, настъпили след установяване съществуването на това право, като по възраженията за погасяване на дълга се формира сила на пресъдено нещо.

Процесуалната възможност за касационно обжалване на решение, постановено в производство по издаване на дубликат от изгубен или унищожен изпълнителен лист, е обусловена обаче от преценката дали решението, въз основа на което е бил издаден първообразният изпълнителен лист, подлежи на касационно обжалване. Този извод произтича от разбирането за симетрия между правния режим на крайния акт, постановен в основното производство и на решението, постановено в производство по издаване на дубликат от изпълнителен лист. Производството за издаване на дубликат от изпълнителен лист макар и исково, няма характер на основно производство, поради което, следва извод, че решението по чл. 409 ГПК подлежи на касационно обжалване, ако решението, въз основа на което е бил

издаден изпълнителния лист не попада в обхвата на изключенията от касационен контрол въззивни актове, съгл. чл. 280, ал. 3 ГПК.

Предвид законодателно въведената промяна в наименованието на акта, с който се произнася съдът по молбата по чл. 409 ГПК и подчинението му на общия режим за обжалване на решенията, следва да се обяви за изгубило значение нормативното тълкуване, дадено в т. 6 от Тълкувателно решение № 1/2001 г. на ОСГК на ВКС по отношение на определението за издаване на дубликат на изгубен или унищожен изпълнителен лист.

3. Въззивно определение, постановено по частна жалба срещу разпореждане на първоинстанционен съд по молба за издаване на изпълнителен лист (чл. 407, ал. 1 ГПК), не подлежи на касационно обжалване.

Определенията на въззивните съдилища, които, при наличие на предпоставките по чл. 280, ал.1 и ал. 2 ГПК, подлежат на обжалване с частна жалба пред Върховния касационен съд, са две групи - по чл. 274 ал. 3, т. 1 и т. 2 ГПК. Обхватът на първата група определения на въззивни съдилища е очертан с оглед начина на произнасяне на въззивния съд по частни жалби срещу преграждащо по-нататъшното развитие на делото определение на първата инстанция. Касае се за въззивни определения, с които се констатира недопустимост на исково производство или на отделни негови фази. Според чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК на касационно обжалване подлежат въззивни определения, даващи разрешения по същество на други производства или преграждащи тяхното развитие.

Производството по издаване на изпълнителен лист въз основа на визираните в чл. 404, т. 1 ГПК изпълнителни основания е регламентирано в чл. 405-408 ГПК. При произнасяне по искане за издаване на изпълнителен лист, проверката, която дължи компетентният съд, е относно правото за принудително изпълнение в полза на соченото като кредитор лице и срещу посочения длъжник по изпълняемото право, установено в съответното изпълнително основание. В производството по издаване на изпълнителен лист

проверката относно наличието на ликвидно и изискуемо притезание е ограничена, предвид формалната доказателствена сила на подлежащите на принудително изпълнение съдебни или арбитражни актове, с която последните удостоверяват изпълняемото право. Производството по издаване на изпълнителен лист е друго, различно от исковото производство. При произнасяне по молба по чл. 405, ал. 1 ГПК, съответно при реализиране на предвидената в чл. 407, ал. 1 ГПК въззивна проверка за законосъобразност на постановено разпореждане, не се дава разрешение на материалноправен спор, свързан с предмета на делото, а се разрешава процесуален въпрос за наличие на предпоставки за принудително изпълнение на акта, въз основа на който е поискано издаване на изпълнителния лист. Постановеният от съда акт, с характер на разпореждане, не се ползва със сила на пресъдено нещо нито относно изпълняемото право, нито по отношение правото на принудително изпълнение.

Според изричната регламентация в чл. 407, ал. 1 ГПК законодателят е препратил към реда за обжалване на определенията. В кръга на обжалваемите с частна жалба разпореждания са включени както тези, с които се отхвърля изцяло, или частично молбата за издаване на изпълнителен лист, така и тези, с които тя се уважава. В посочената разпоредба е предвиден двуседмичен преклузивен срок за обжалване с частна жалба на разпореждането, с изрично уреден начален момент на срока за сезиране на въззивния съд: за молителя - от връчването на разпореждането, а за ответника - от връчване на поканата за доброволно изпълнение. В разпоредбата на чл. 407, ал. 1 ГПК не е предвиден касационен контрол за разпореждания, постановени по чл. 406, ал. 1 ГПК, въз основа на местни изпълнителни основания. Законодателят е предвидил процесуална възможност за триинстанционно съдебно производство единствено по отношение на разпорежданията по искане за издаване на изпълнителен лист при условията на чл. 406, ал. 2 ГПК - въз основа на актове по чл. 404, т. 2 и т. 3 ГПК. В този смисъл е изричната разпоредба на чл. 407, ал. 3 ГПК, препращаща към общия ред за обжалване на съответното

разпореждане на съда, от която, по аргумент за противното, може да се изведе извод за окончателност на реализираната въззивна проверка, осъществена по реда на чл. 407, ал. 1 ГПК.

Извод за касационна необжалваемост на въззивното определение, постановено по частна жалба срещу разпореждане по молба за издаване на изпълнителен лист, се извежда и от систематичното място на Глава Двддесет и втора от ГПК „Касационно обжалване“. То е в Част Втора „Общ исков процес“, като в случаите, при които законодателят е предвидил касационно обжалване на постановени актове в съдебни производства, различни от исковото, тази възможност е указана изрично. В такъв смисъл са и мотивите към т. 8 от ТР № 4/2013 г. ОСГТК на ВКС и към т. 3 от ТР № 6/2014 г. ОСГТК на ВКС.

Допълнителен аргумент за недопустимост на касационното обжалване е тълкуването, дадено в т.6 от Тълкувателно решение № 1/17.07.2001 г. на ОСГТК на ВКС. Задължителните за съдилищата указания за двуинстанционно разглеждане на молба за издаване на изпълнителен лист следва да се зачитат и понастоящем, предвид аналогичната правна уредба на производството по издаване на изпълнителен лист, на основанията, посочени в чл. 404, т. 1 ГПК от 2007 г., съответстващ на чл. 237, б.”а” ГПК /отм./ Посоченото Тълкувателно решение следва да се приеме за загубило сила, само в частта, по отношение инстанционната подсъдност на разпорежданията за издаване на изпълнителен лист, с оглед Закона за изменение и допълнение на ГПК /ДВ бр. 50 от 2015 г./. С този закон са възложени въззивни функции на апелативните съдилища само по отношение на определения на окръжен съд, постановени в качеството му на въззивен, с които за първи път съдът се произнася по процесуалноправен въпрос. Съгласно чл. 274, ал. 2, изр. 1, предл. 2 от ГПК, разпореждането за издаване на изпълнителен лист, постановено окръжен съд като въззивна инстанция подлежи на обжалване пред съответния апелативен съд, а не пред Върховния касационен съд.

Изводът за необжалваемост пред ВКС на въззивно определение, постановено по частна жалба срещу разпореждане на първоинстанционен съд по молба за издаване на изпълнителен лист, е в съответствие и с дадени вече разрешения в други актове на нормативно тълкуване. Според мотивите в Тълкувателно решение № 4/2013 г. ОСГТК на ВКС към въпрос № 8, под понятието други производства по см. на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК следва да се разбира производство, свързано със съответното основно производство и обусловено от него. Относно обхвата на определенията, попадащи в тази втора група, в мотивите към Тълкувателно решение № 1/2010 г. ОСГТК на ВКС е прието, че определения, с които се дава разрешение по същество на други производства, са тези съдебни актове, които по своята същност се доближават до решенията, защото разрешават материалноправен въпрос, свързан с предмета на съответното съдебно производство. Изразените от Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на ВКС становища, обективирани в мотивите на посочените актове на нормативно тълкуване, са в основата и на задължителните за съдилищата постановки по т. 7 и т. 9 от Тълкувателно решение № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС, както и в мотивите към т. 3 от Тълкувателно решение № 6/2014 г. ОСГТК на ВКС.

4. Въззивно определение, постановено по частна жалба срещу първоинстанционно определение по чл. 245, ал. 3 ГПК за издаване или за отказ да се издаде обратен изпълнителен лист, не подлежи на касационно обжалване.

Аргументите за касационна необжалваемост на въззивното определение по молба за издаване на изпълнителен лист, принципно са важими и за посоченото въззивно определение.

Обратен изпълнителен лист по чл. 245, ал.3 ГПК се издава на длъжника срещу вискателя за връщане на сумите или вещите, получени въз основа на допуснатото предварително изпълнение на решение, впоследствие отменено и постановено ново решение за отхвърляне на съответната искова претенция. С влизане в сила на отхвърлителното решение, след установяване, че длъжникът

е понесъл принудително изпълнение без основание, последният може да поиска от съда, постановил отхвърлянето на иска, издаване на обратен /на срещен/ изпълнителен лист. За издаването на обратния изпълнителен лист е от значение дали въз основа на предварително изпълнение на първоначално постановено осъдително решение са събрани суми или предадени вещи от длъжника, както и дали тези суми или вещи подлежат на възстановяване на длъжника, с оглед последващо отричане на правото по изпълнителното основание, въз основа на което е бил издаден изпълнителен лист.

Законодателят не е уредил изрично производството по издаване на обратен изпълнителен лист, но доколкото се касае за произнасяне по молба за издаване на изпълнителен лист, макар и без наличие на изпълнително основание по чл. 404, т.1 ГПК, то за това производство следва да се приложи реда по чл. 405 и сл. ГПК, вкл. и процесуалните способности за защита срещу въззивното определение за издаване или отказ да бъде издаден обратен изпълнителен лист. По част от хипотезите, при които длъжникът може да поиска издаване на обратен изпълнителен лист, е налице произнасяне от ОСГТК на ВКС в постановени актове на нормативно тълкуване - т.13 от ТР № 4/2013 г. /за хипотезата на чл. 422, ал. 3 ГПК/ и ТР № 2/2012 г. /за хипотезата по чл. 282, ал. 6 ГПК/.

5. Въззивно определение, с което се увеличава цената на иска (чл. 70, ал.2 ГПК), не подлежи на касационно обжалване.

Паричната оценка на предмета на делото по искове за оценяеми субективни права се определя в зависимост от съдържанието на спорното право. При предявяване на иска, цената му се посочва от ищеца, но съдът не е обвързан от нея. При съмнение, че отразената в исковата молба цена на иска не съответства на заявения петитум, съдът служебно може да определи действителната цена, вкл. и като събере необходимите в тази връзка доказателства. Проверка във връзка с действителната парична оценка на предмета на делото може да бъде иницирирана и от ответника по иска. Законодателят е предвидил краен преклузивен срок за повдигане на въпроса за

съответствието между указаната от ищеца цена на иска с действителната такава - най-късно в първото заседание за разглеждане на делото, като след този момент цената на иска се стабилизира. Определянето на такъв срок е съобразено с процесуалните действия на сезирания съд по преценка допустимостта на иска, доколкото от цената на иска зависи родовата подсъдност на делото, както и определянето на дължимата държавна такса. Разрешаването на въпроса за действителната цена на иска съставлява неразривна част от исковия процес, а не обособено, самостоятелно производство. Със съдебния акт, с който съдът се произнася по реда на чл.70, ал.1 ГПК, се разрешава само предварителен процесуалноправен въпрос относно паричната оценка на заявеното с исковата молба спорно право, който е относим към допустимостта на иска. Въпросът за цената на иска няма характеристика на материалноправен въпрос, който да се разрешава по същество.

В разпоредбата на чл.70, ал. 2 ГПК законодателят е предвидил еднократна обжалваемост с частна жалба, но само на определението на съда, с което се увеличава цената на иска. В обхвата на обжалваемите по реда на чл.70, ал. 2 ГПК съдебни актове попадат и определенията или разпорежданията, с които, в резултат на определяне на по-висока цена на иска, в сравнение с тази, посочена в исковата молба, е указано да се внесе по-висока държавна такса, както и определенията, с които, в резултат на определена по-висока цена на предявения иск, делото е изпратено на компетентния окръжен съд, съобразно правилата за родовата подсъдност.

Предвид изложеното и изричната разпоредба на чл. 70, ал. 2 ГПК, не би могло да се счете, че въззивното определение по чл. 70, ал. 2 ГПК попада в обхвата на подлежащите на обжалване определения по чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК.

б. Въззивно определение, постановено по частна жалба срещу определение на първоинстанционен съд, с което се допуска или се отказва предварително изпълнение на решението (чл. 244 ГПК), не подлежи на касационно обжалване. С него не се дава разрешение на материалноправен спор, свързан с

предмета на делото, а се осигурява изпълнението на признато със съдебно решение вземане.

Първата група осъдителни решения, по които съдът служебно постановява предварително изпълнение са очертани в чл. 242, ал. 1 ГПК. Във всички случаи, когато се присъжда издръжка, възнаграждение и обезщетение за работа, първоинстанционният съд следва да допусне предварително изпълнение на решението. С оглед предмета на спора по тези дела, не е необходимо да е отправено изрично искане от страна на ищеца за допускане на предварителното изпълнение на решението.

Предпоставките, при които, по молба на ищеца, съдът може да допусне предварителна изпълняемост на невлязло в сила първоинстанционно решение, са изчерпателно посочени в чл. 242, ал. 2, т. 1, т. 2 и т. 3 ГПК. В тези хипотези, по преценка на съда, ищецът може да бъде задължен да представи надлежно обезпечение, с оглед възмездяване на понесени от ответника вреди от неоснователно принудително изпълнение. Както в хипотезите по чл. 242, ал.1, така и в тези по чл. 242, ал. 2 ГПК, първоинстанционният съд може да се произнесе по предварителното изпълнение едновременно с решението по съществуващото на спора с отделен диспозитив, или с отделен съдебен акт след обявяване на решението, с характеристика на определение.

С оглед на ефекта от предварителното изпълнение, в нормата на чл. 243, ал. 1, изр. 1 ГПК е предвидено, че възможният неблагоприятен резултат за ответника - причиняване на непоправима вреда, която не подлежи на точна парична оценка, следва да е и критерий при произнасяне на съда по искането за допускане на предварително изпълнение. Този критерий обаче е неприложим за решения, с които се присъжда издръжка или възнаграждение за работа.

Процесуалната възможност за постановяване на предварително изпълнение на осъдително решение и нейното реализиране от първата инстанция съставлява изключение от правилото за едновременно възникване

на изпълнителната сила на осъдително решение и силата на пресъдено нещо. При изпълнение на служебното задължение на първоинстанционния съд да допусне предварително изпълнение на решения, попадащи в обхвата на чл. 242, ал. 1 ГПК, или при уважаване на заявено от ищеца искане за допускане на предварително изпълнение на решения, попадащи в обхвата по ал. 2, изпълнителната сила на решението се формира от самото решение и от акта на съда, с който последното се обявява за предварително изпълняемо. Произнасянето по предварителното изпълнение на първоинстанционно осъдително решение, имащо за предмет вземания по чл. 242, ал. 1 и ал. 2 ГПК, съставлява част от произнасянето по спорното материално право. Според чл. 244 ГПК определенията на съда за допускане или отказ да се допусне предварително изпълнение, подлежат на обжалване с частна жалба, но само на една инстанция. С постановяване на определението на въззивния съд, с което е осъществен контрол за законосъобразност на съдебен акт за допускане или отказ да се допусне предварително изпълнение на осъдително решение, предвиденият инстанционен контрол е изчерпан. Това определение няма преграждащо действие за развитието на делото и с него не се дава разрешение по материалноправен спор, свързан с предмета на делото. При допуснато предварително изпълнение, потвърдено от въззивния съд в рамките на производството по чл. 244 ГПК, се осигурява изпълнението на признатото с решението вземане.

Становището, че въззивното определение, с което се допуска или отказва предварително изпълнение на съдебното решение, не попада в обхвата на подлежащите на касационно обжалване актове по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, се подкрепя и от предвидените от законодателя процесуални възможности за защита на страната, срещу която е допуснато предварително изпълнение.

7. Въззивно определение, с което е потвърдено определение на първоинстанционен съд за теглене на жребий и прекратяване на делбеното

производство (чл. 352 ГПК), подлежи на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК.

Тегленето на жребий по реда на чл. 352 ГПК е един от способите за извършване на делбата - за принудително осъществяване на потестативното право за делба между съсобственици. След влизане в сила на решението за обявяване на окончателен на разделителния протокол, с който общото имущество е разделено на отделни дялове, обекти на бъдеща изключителна собственост, съдът пристъпва към теглене на жребий. Производството по теглене на жребий има собствен предмет, по който съдът се произнася с акт по същество - определението по чл. 352 ГПК, в което съдът отразява кой дял е изтеглен от съответния съделител - дялът от общото имущество, което този съделител получава в индивидуална собственост. С това делбата е извършена, поради което производството по делото се прекратява. Определението за теглене на жребия има конститутивен ефект - съсобствеността е ликвидирана и е породено право на собственост върху отделни обекти, т.е. с това определение се отговаря по съществото на материалноправен спор по основния предмет на съдебното производство.

8. Определение на въззивен съд, с което е потвърден отказ на първоинстанционен съд за издаване на охранителен акт (чл. 538, ал. 2 ГПК), подлежи на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК.

Производството по молба за издаване на охранителен акт е самостоятелно, развиващо се извън рамките на исковия процес. Определението на въззивния съд, с което е потвърден отказ на първоинстанционен съд за издаване на охранителен акт е постановено в „друго” производство и дава разрешение по съществото на предмета на делото, поради което подлежи на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал. 2, т. 3 ГПК.

Производството е триинстанционно, тъй като определенията по искане за издаване на охранителен акт не са изключени от касационен контрол. Този

извод следва и от нормата на чл. 540 ГПК, в която е уредено препращане към правилата на исковото производство с изрично изключване приложимостта на определени текстове (чл. 207 - 266 и чл. 303 - 388), т.е. законодателят е изключил възможността за отмяна на тези актове по реда на чл. 303 и сл. ГПК, но не и касационното им обжалване. В този смисъл следва да се считат за запазили значението си задължителните разяснения, дадени в т. 6 от ТР № 1/17.07.2001 г. по тълк.д. № 1/2001 г., ОСГК на ВКС.

9. Съдебният акт на апелативен съд, с който е потвърден отказ на окръжен съд за вписване в регистрите на юридическите лица, не подлежи на касационно обжалване.

В Част шеста на ГПК - Охранителни производства, Глава петдесет и пета - Вписване на юридически лица, е предвиден специален ред за вписване образуването, преобразуването, обявяването в ликвидация, прекратяването на юридически лица и за вписване на други обстоятелства, когато закон предвижда вписване в съдебен регистър, воден от окръжните съдилища. Общите правила на охранителните производства се прилагат и за предвидените в ГПК и в други закони охранителни производства, доколкото не са установени особени правила. Общото правило за охранителните производства в чл. 540 ГПК не се отнася до уредбата на вписванията в съдебни регистри на юридическите лица, с оглед изричната разпоредба на чл. 606 ГПК. Следва да се приеме, че в последната са предвидени особени правила по отношение обжалваемостта на отказ за вписване в съдебен регистър на юридическо лице, за което в специален закон не са предвидени други, различни правила. Според чл. 606 ГПК решението на регистърния съд, с което е отказано вписване по тази глава, подлежи на обжалване с частна жалба пред съответния апелативен съд. С посочената разпоредба законодателят изрично е регламентирал реда за обжалване на отказа на регистърния съд, компетентността на съответния апелативен съд и реда за разглеждане на частната жалба, без да е предвидена възможност за обжалване на акта на апелативния съд.

Различни правила във връзка с обжалваемостта на решението, с което е отказано вписване в съдебен регистър на юридически лица, са установени в други закони - например, в Закона за политическите партии и в Закона за вероизповеданията. В чл. 18 от Закона за политическите партии е предвидено директно касационно обжалване на решението на Софийски градски съд, постановено по заявление за вписване на обстоятелства в регистъра на политическите партии, независимо от предпоставките за допускане на обжалването. Приложимост на общите правила на охранителните производства /чл. 530 - 541 ГПК/, вкл. и за възможност на касационно обжалване, е предвидена при регистрацията на религиозни общности, по силата на изричното препращане в чл. 15 от Закона за вероизповеданията.

В Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел /ЗТРРЮЛНЦ/ е предвидена обжалваемост на отказа на длъжностното лице по регистрацията за вписване на искани от заявителя обстоятелства, пред окръжния съд по седалището на търговеца, или клона на чуждестранен търговец, юридическото лице с нестопанска цел или клона на юридическото лице с нестопанска цел. В разпоредбата на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ се съдържат изрични процесуални правила относно реда за обжалване на отказа и за разглеждане на жалбата от компетентния окръжен съд, чието решение подлежи на обжалване пред съответния апелативен съд. В ал.4 на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ е предвидена касационна необжалваемост на апелативното решение.

С приемане на Закона за изменение и допълнение на Закона за търговския регистър - ДВ бр. 74 от 20 септември 2016 г., в сила от 01.01.2018 г., част от противоречивата практика на ВКС относно възможността за касационно обжалване на въззивни актове, постановени в производство по чл. 595 - 606 ГПК, следва да се счита за преодоляна. Измененията в ЗТР са свързани със създаването на единен регистър по отношение на юридическите лица с нестопанска цел, воден от Агенцията по вписванията. По реда на предвиденото в ЗТРРЮЛНЦ регистърно производство се вписват

сдруженията, фондациите и други юридически лица с нестопанска цел, за които в закон е предвидено да се впишат по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел /ЗЮЛНЦ/. Затова и след 01.01.2018 г. законодателно въведеното ограничение за инстанционен контрол по отношение на отказ за вписване в търговския регистър, вече разпростира своето действие и по отношение на отказ за вписване в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел.

Даденото в т. 2 от Тълкувателно решение № 1/17.07.2001 г. ОСГК на ВКС разрешение за обжалваемост на потвърдения от апелативен съд отказ за вписване на обстоятелства, подлежащи на вписване в съдебен регистър, следва да се приеме за загубило сила. Този извод произтича не само от изрично регламентирания в чл. 606 ГПК ред за обжалване на решението на окръжния съд - с частна жалба пред съответния апелативен съд, при спазване на процесуалния ред за разглеждане на частните производства, но и от ограничения касационен контрол по ГПК от 2007 г. на актовете на въззивния съд - чл. 274, ал. 4 ГПК, както и чл. 274, ал. 3 ГПК.

10. Въззивно определение, с което е потвърден отказ на първоинстанционен съд за връщане на надвзета държавна такса, подлежи на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК.

Съгласно чл. 4, б. "а" от Закона за държавните такси, за искиви молби, жалби, молби за отмяна и други предвидени услуги, давани от съдилищата, се заплащат държавни такси, които съгласно чл. 3 от Закона се дължат при предявяване на искането. Съгласно чл. 4б от Закона за държавните такси, недължимо платените такси се връщат по искане на заинтересованата страна. Това са такси, по които исково или охранително производство не е било образувано, таксите са били събрани въпреки, че ищецът е бил освободен от заплащането им, както и надвзетите такси, т.е. таксите са платени без да е налице основание за това по смисъла на чл. 3 и чл. 4, б. „а” от Закона за държавните такси и като недължимо платени следва да бъдат върнати на вносителя.

Производството по молба за връщане на недължимо платена държавна такса се развива извън исковия процес и охранителното производство. То има самостоятелен характер, а с определението си съдът дава разрешение на материалноправен спор за дължимостта на таксата - дали таксата е събрана въпреки, че страната е била освободена от заплащането и или е била надвнесена, т.е. платена без да е налице основание за това по смисъла на чл. 3 и чл. 4, б. „а” от Закона за държавните такси. Производството по това искане има обособен предмет и няма привременен характер, поради което въззивното определение попада в категорията съдебни актове по чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК.

В случаите, когато държавно учреждение е събрало недължимо държавна такса, вносителят разполага с осъдителен иск за връщането и като платена без основание, освен ако в нормативен акт е предвиден друг ред. Решението по този иск подлежи на касационен контрол при условията на чл. 280 ГПК. С такъв иск вносителят на недължимо внесена по дело държавна такса не разполага. Съдът се произнася по това искане с определение, което следва също да подлежи на касационен контрол при условията на чл. 280 ГПК. В противен случай би се явила явна неравнопоставеност на възможностите за инстанционен контрол по идентичен правен въпрос.

II. Кои определения, с които се дава разрешение по същество на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, подлежат на отмяна по реда на Глава Двадесет и четвърта ГПК.

По въпроса кои определения, с които се дава разрешение по същество на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, подлежат на отмяна по реда на Глава Двадесет и четвърта ГПК, при проведеното гласуване в заседания на 16.02.2017 г. и на 07.12.2017 г. не се постигна необходимото мнозинство по чл. 112, ал. 4 ЗСВ за вземане на решение, поради което искането за постановяване на Тълкувателно решение следва да се отклони.

По изложените съображения Общото събрание на Г ражданската и Търговската колегии на Върховния касационен съд

РЕШИ:

I. Определения, с които се дава разрешение по съществуващото на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, са тези, с които съдът се произнася по молба за защита и съдействие на лично или имуществено право в самостоятелно производство с обособен предмет, което се развива извън или в рамките на исковия процес и няма привременен характер.

Определения, които подлежат на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2, предл. 1 ГПК, са: въззивно определение, с което е потвърдено определение на първоинстанционен съд за теглене на жребий и прекратяване на делбеното производство (чл. 352 ГПК); въззивно определение, с което е потвърден отказ на първоинстанционен съд за връщане на надвзета държавна такса; въззивно определение, постановено по частна жалба срещу определение на първоинстанционен съд за изменение или допълване на решението в частта за разноските; въззивно определение, постановено в производство по жалба срещу отказ за възстановяване на срок на основание чл. 64 ГПК; въззивно определение, постановено в производството по освобождаване от такси и разноски на основание чл. 83, ал. 2 ГПК; въззивно определение, постановено в производство по вписване пред съдията по вписванията /чл. 569, т. 5 ГПК/; въззивно определение, постановено в производство по даване на разрешение по чл. 23, ал. 4 ЗОПДИПД /отм./; въззивно определение, постановено в производство по обезпечение на бъдещ иск по чл. 23, ал. 2 ЗОПДИПД (отм.), както и в производство по обезпечение на иска, когато обезпечението е допуснато от въззивен съд - чл. 396, ал. 2 ГПК; определение на въззивен съд, с което е потвърден отказ на първоинстанционен съд за издаване на охранителен акт (чл. 538, ал. 2 ГПК).

Въззивно определение, с което е потвърдено определение на първоинстанционен съд в производството по несъстоятелност за недопускане на оздравителен план до разглеждане от събранието на

кредиторите (чл. 701 ТЗ), като преграждащо развитието на оздравителното производство, подлежи на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2, предл. 2 ГПК.

Въззивно решение, постановено по жалба срещу решение на първоинстанционен съд по молба за издаване на дубликат от изпълнителен лист, подлежи на касационно обжалване по общия ред за обжалване на въззивни решения.

Не подлежат на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК: въззивно определение, постановено по частна жалба срещу разпореждане на първоинстанционен съд по молба за издаване на изпълнителен лист по чл. 407, ал. 1 ГПК; въззивно определение, постановено по частна жалба срещу първоинстанционно определение за издаване или за отказ да се издаде обратен изпълнителен лист (чл. 245, ал. 3 ГПК); въззивно определение, с което се увеличава цената на иска (чл. 70, ал. 2 ГПК); въззивно определение, постановено по частна жалба срещу определение на първоинстанционен съд, с което се допуска или се отказва предварително изпълнение на решението (чл. 244 ГПК); акт на апелативен съд, с който е потвърден отказ на окръжен съд за вписване в регистрите на юридическите лица (чл. 606 ГПК).

II. Отклонява предложението на Председателя на Върховния касационен съд за постановяване на тълкувателно решение по въпроса: кои определения, с които се дава разрешение по същество на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, подлежат на отмяна по реда на Глава Двадесет и четвърта ГПК.